70279

ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR
SZERKESZTI SEBESI LÁSZLÓ

SEBESI SAMU

RICA

RÉGÉNY

AZ ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR KIADÁSA
CLUJ-KOLOZSVÁR
1930

AZ
ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR

A MAGYAR LELKIISMERETI TISZTASÁG, A FAJI ÉS ROKONI SZERETET JEGYÉBEN INDULT. EZ A ZSINÓRMERTÉK, AMELY IRÁNYIT, VEZET ÉS JELLEMEZ BENNÜNKET.

AZ
ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR

A SZOROSAN VETT MAGYAR IRODALOM, TUDOMÁNY ÉS MŰVÉSZET SZOLGÁLATÁBAN ÁLL.

SEBESI SAMU:

RICA.

ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR

II.

A BORITÉK CIMLAPJÁT
GUNCSER NÁNDOR
RAJZOLTA

NYOMTATTA: A »LAPKIADÓ«
NYOMDAI MŰINTÉZET RT.,
CLUJ-KOLOZSVÁR, STRADA
UNIVERSITĂŢII (EGYETEM-U.) 3.

SEBESI SAMU

RICA

REGÉNY

ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR
KOLOZSVÁR.

MINDEN JOG
AZ »ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR«-T
ILLETI

70279

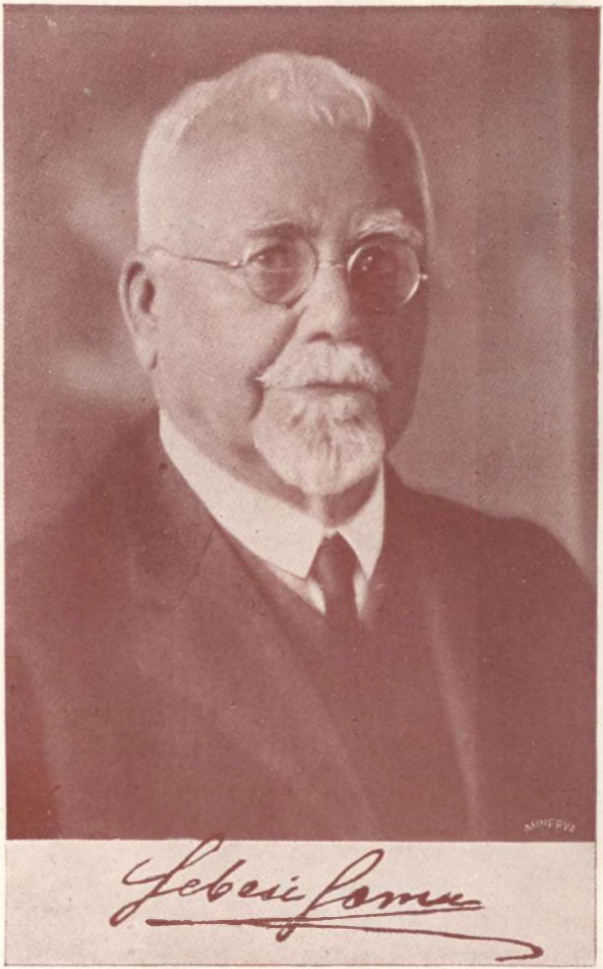
MINERVA

Sebesi Samu

Rugonfalván született 1859 január 20-án. Szülei egyszerü székely emberek voltak: józanéletü, szorgalmas, derült kedélyü egészséges lelkü emberek, amilyen emberré fiuk is lett.

Kora gyermekségének első emlékei az egyszerü udvarhelyszéki zsindelyes ház kicsiny udvarához és a Nyikó vizének szelid és sovány partjaihoz fűződnek, s szeszélyes tér meg életében megjelent utolsó könyvének történeteivel is.

A völgy, amelyet a tisztavizü patak ékesít, nem engedett messzi határokat tekintetének; ám amit a gyermek szeme befogott, mindaz annál meghittebb ismerősévé lett, hogy kitörülhetetlen emlékek képeivel végigkisérje egy egész hosszú életen át s üdén boruljon elébe még élete alkonyán is, ha irótollal a kezében mesét szőni iróasztalához ült.

A falusi iskola elvégzése után a székelykereszturi unitárius gimnáziumba került; a középiskola utolsó osztályait azonban a kolozsvári református és unitárius kollégiumban végezte. Az egyetemen rövidebb ideig

Sebesi Samu

Rugonfalván született 1859 január 20-án. Szülei egyszerü székely emberek voltak: józanéletü, szorgalmas, derült kedélyü egészséges lelkü emberek, amilyen emberré fiuk is lett.

Kora gyermekségének első emlékei az egyszerű udvarhelyszéki zsindelyes ház kicsiny udvarához és a Nyikó vízének szelid és sovány partjaihoz fűződnek, s ezekhez tér meg életében megjelent utolsó könyvének történeteivel is.

A völgy, amelyet a tisztavizű patak ékesít, nem engedett messzi határokat tekintetének; ám amit a gyermek szeme befogott, mindaz annál meghíttebb ismerősévé lett, hogy kitörülhetetlen emlékek képeivel végigkisérje egy egész hosszú életen át s üdén boruljon elébe még élete alkonyán is, ha irótollal a kezében mesét szőni íróasztalához ült.

A falusi iskola elvégzése után a székelykereszturi unitárius gimnáziumba került; a középiskola utolsó osztályait azonban a kolozsvári református és unitárius kollégiumban végezte. Az egyetemen rövidebb ideig

jogi, majd orvosi tanulmányokat végzett; de művészhajlama csakhamar ott hagyatta vele a tantermeket s fölcsapott színésznek. Rövidebb ideig vándor-társulatok tagjaként barangolt nagyobbrészt Erdélyben és a párciumokban. De aztán csakhamar Bartha Miklós révén, mindjárt alapítása után, 1880-ban az Ellenzék című napilaphoz került, melynek szerkesztőségében évekig munkálkodott és állandóan Kolozsvárt telepedett meg.

Meleg barátság fűzte nagynevü földijéhez, Bartha Miklóshoz, a lángoló temperamentumu, ragyogó tollu publicistához, Sebesi Jóbhoz, a korán elhunyt kiváló lirikushoz, Jékey Aladárhoz; a színészek közül E. Kovács Gyulához, Szentgyörgyi Istvánhoz és főleg Váradi Miklóshoz, korának legkitünőbb népszínműénekeséhez. De állandó és szoros barátságot tartott Kolozsvár nehány derék iparosával is, akiknek körében nagy népszerüségnek örvendett és akiknek köréből nem egy alakját mintázta.

Tiszteleti tagja volt a Kisebbségi Ujságírók Szervezetének és a Kolozsvári Iparosegyletnek.

Iró és ujságíró maradt végig.

Minthogy azonban a mult század utolsó és a jelen század első negyedében az írói és ujságírói pálya Erdélyben csak nagyon szegényes kenyeret tudott adni, később, hogy meg is házasodott s családja megszaporodott, egy kis hivatalt is vállalt. Érdemei s főleg ujságírói érdemei alapján barátai 1899-ben Kolozsvár községi birájának tették be, s ebben az ő „kicsinyke hivatalában" bölcs megértéssel, salamoni bölcseséggel és szé-

kely furfanggal intézte az ügyesbajos apró emberek apró pöreit, legtöbbször összebékítvén őket; míg nehány évvel halála előtt nyugdíjaztatta magát s azután tisztán szépirodalmi munkáinak élt egészen 1930. március 21-én bekövetkezett haláláig.

Az Erdélyi Irodalmi Társaságnak rendes, majd tiszteleti tagja volt.

Nem mint írót, hanem mint népi származásu embert jellemzi, hogy rugonfalvi kis örökségét haláláig meg tudta őrizni, pedig hányszor, de hányszor rá volt szorulva, hogy eladja. De nem akarta, hogy „ne maradjon utána semmi."

Életének folyása és lelkének adottságai Sebesi Samut akarva, nem akarva szükségszerűen tipikus erdélyi íróvá tették, az erdélyi élet festőjévé.

Mint sok másnál, úgy nála is életének körülményeiből következik írói munkásságának sok előnyös és nehány hátrányos tulajdonsága.

Minthogy mi nagyon szeretjük az ő munkáit, éspedig gondolatom szerint elfogulatlan és igazságos szeretettel, hadd végezzünk először írói munkásságának hiányaival, hogy aztán nyugodtan és zavartalanul pihenhessen tekintetünk alkotásainak értékein.

Vannak hiányai; hiszen Jókainak is vannak. De egy egész sereg olyan írói erénye van, amelyek igen kedvesekké teszik az írásait, főleg erdélyi ember előtt.

A művészi hangszernek, amelyen az ő keze játszott, mindenesetre nem voltak nagyterjedelmű és változatos regiszterei.

Mint egy józanul gondolkozó és a reálitásokat nagyon is számbavevő népnek igaz és hamisitatlan gyermeke nem igen mutatott kedvet olyan világokba kalandozni, amelyeket nem ismert pontosan. Megmaradt tehát tárgyaival gyermekkorának, vándorlásainak és későbbi ujságírói pályájának emlékei között. Elbeszéléseiben és színdarabjaiban az egyszerű falusi nép s a szürke polgári élet alakjainak mindennapi történetei kerülnek elé, nehány kedves rajzában színészkori emlékei. Apró örömek és apró gondok, apró összeütközések és kibékülések írója. Erősebb szenvedélyeket ritkán pendit meg; nagyobb összeütközések rajzától — az egy Ricza kivételével — szinte irtózik.

Nyugalmas, megüllepedett s szinte állandóaknak látszó körülményeknek volt ő krónikása. Éppen ezért van valami idilliumszerüség összes munkáiban.

Messzi Erdélyből nem igen járt, a legujabb társadalmi vagy irodalmi problémák sem igen érdekelték. Csak utolsó darabjában, a Beddi földje c. népszinművében érinti a parasztság szociális forrongását.

Stílusában, elbeszélő módjában is megmaradt a XIX. század utolsó negyedének konszolidált, de kissé ki is használt formáiban.

Igy irodalmi működése bizonyos tekintetben nem sokoldalú. Tárgyköre nem széles, érdeklődése nem keresi a fizikai látókörén kivül eső világot.

De ebben rejlik egyik kiváló írói érdeme is. Az általa rajzolt világban biztos kalauza olvasóinak, s amit

ír, minden költészete mellett is a való igazság erejével hat.

Tagadhatatlanul legerősebb a novellában. Félszázadra terjedő írói munkásságában több elbeszélő-kötete jelent meg. Első könyve „A toll" c. volt, vezető cikke gyönyörű rapszódia az Istentől az író kezébe adott toll hatalmáról és fenséges hivatásáról, a legszebb tárcák egyike, aminőt valaha magyar ujság tárcarovatában olvasni lehetett. Egy eszményien gondolkozó, az igazságért harcoló igaz ember költői hitvallása az író hivatásáról. Annak idején az Ellenzék pályadijjal tüntette ki.

Többi kötetei Asszonyok, Apró történetek, Szegény emberek, Bartha Miklós életrajza cimen jelentek meg, halála évében a Minerva népies könyvtárában Szép a Nyikó s a vidéke című kötete zárja be sorukat. Az öreg ember ezzel a könyvével rótta le gyermeki háláját szülőföldje iránt, melynek tájaira, mielőtt a nap lemenne, még egyszer visszatekint. Könyvalakban még nem jelent meg Fáklya gyúl az éjben c. Wesselényi-reegénye.

Első elbeszélését 1881-ben irta, s igy kerek félszázadon át dolgozott ezen a téren. Hagyatékában még egy egész sor kiadásra váró kedves elbeszélése van. Novelláiban és szindarabjaiban a Nyikó friss vize, a Küküllő méla folyása, a fenyvesek titokzatos zúgása, a falusi kuriák csöndje és rendje, szegény asszonyaink gondja és legényeink hetykesége, parasztjaink furfangja és nehézkessége, erdélyi nagyon apró kis városaink

szürkesége és mindennapi élete, kis embereink házatája, szegényeink nagy gondjai és apró örömei és keserves bánatai egy bölcs humortól egyensulyozott lélek természetesen kerekedő meséiben jelennek meg. És e mesékben, amelyek lehet, hogy nem mindenütt mélyek, de mindenütt tiszták és átlátszók, mint a Nyikó vize; tisztán és üdén suhannak partjaik között történetei, itt-ott megtorpanva, de csakhamar ismét tovasimulva. Ez üde mesékből szeplőtlenül tiszta magyar nyelv muzsikáján Erdély lelke szól könyveiben.

Erdély lelke. A sokat keresett és vitatott erdélyi lélek!

A transsylvanizmus, amelyet keresünk és amelyet elemezni próbálunk; hogy lássuk egyszer már, hogy mi az és miből áll.

De rejtve van. Nem engedi magát elemezni itt sem és másutt sem.

Megnyilvánulásaiban ismerjük csupán, mint a vitamint, anélkül hogy elemezni tudnók; mint ahogy nem birja elemezni a kémia a vitamint, amely az életerőket adja.

Van; és jó, hogy van. Ennyit tudunk róla.

Munkái becsültté, tiszteltté és népszerüvé tették a nevét Erdélyszerte.

„Műalkotásainak lelke egy sóhajtás a társadalom gyötrelmeiből, — irja nagyon szépen és találóan róla Borbély István a „Pásztortűz" egyik közelebbi év-

folyamában megjelent szigoru de igazságos mértékkel mérő ismertetésében, — egy darab felleges ég, melynek legszebb jelenetein is csak a szürke, de nem a fényes napsugár tör át. A svéd és norvég irók összes problémái benne vannak novelláinak egyszerü történeteiben. Ezeket a problémákat, a hivatalnok-társadalomnak szomoru sorsát s e szomoru sorsnak örök végzetét, a vágyaiban határtalan, elszántságában vakmerő, de eszközeiben szegényes, démoni nőt magyar iró annyi reálitással, annyi megértéssel meg nem látta, le nem irta, mint Sebesi. Novellái ennek a női végzetszerüségnek messzi mélységbe tekintő meglátásai."

Irói érdemeinek mérlegében nem kicsiny sullyal esik a serpenyőbe ép oly világos, mint tiszta magyaros stilusa, amelyet különösen napjainkban illik dicsérő szóval említeni, amikor divattá lett valahogy úgy írni magyarul, hogy minél zavarosabban és minél homályosabban kerekedjék ki a dikció. Csak az a vigasztaló, hogy nagyobb betegségeket is kihevert már magyar nyelvünk. És külön kell megemlítenünk pompás leirásait, jelenetrajzait, amelyekben élesen és határozottan emelkednek ki az alakok; szinte olyan elevenek és forrók, mint egy-egy Segantini-kép. De hát ezt minden elemzésnél jobban meg fogja értetni az olvasóval e könyvben közölt romántikus kis regénye, a Ricza története.

Irt egy sereg kisebb-nagyobb szinpadi munkát is, a Korcsmárosné lánya, Bünhődés, Mákvirág, Gyermek bolondja, A két sólyom egész estét betöltő népszinmű-

vek. Ezek közül a Korcsmárosné lányá-val a kolozsvári Magyar Nemzeti Szinház egy 100 aranyas pályadijának felét nyerte meg. Irt operettlibrettót (Páros szöktetés) és egész sor egyfelvonásos szindarabot. (Babonások, Az utód, A gyanu stb.) Utolsó szinrekerült darabja A Beddi földje c. bátor hangú, szociális és faji problémáinkat mélyen érintő népszinműve.

Szinpadi alkotásaiban nem jár új utakon. Darabjai a változó idők izlése szerint lekerültek a szinpadról; de meg kell emlitenünk sok kedves és állandó értékü részleteikre való rámutatás mellett, hogy Gárdonyi Gézát és Móricz Zsigmondot megelőzve, már nem a táncoló és ünneplő népet akarta a szinpadon láttatni, hanem reális látásának megfelelően a nép mindennapi életére, gondjaira és konfliktusaira fordította figyelmét.

Ha szindarabjai sok barátot szereztek neki az erdélyi közönség körében, népszerűségét tulajdonképpen hirlapirói működésével alapitotta meg.

Az első ujsághirt 1880-ban irta az Ellenzékbe, tehát kerek félszázaddal ezelőtt. És az ujságirástól élete végéig sem tudott megválni. A kenyere, a sorsa lett az ujság, mindennapi penzuma, gondja és gyönyörűsége.

Volt idő, amikor egyedül irta az Ellenzéket, amit úgy kell érteni, hogy egyedül irt belé olyan cikkeket, amelyeket el lehetett olvasni.

Kitartott hiven e lap mellett dicsőségének idejében és időközi hanyatlásában, a Bartha Miklós idejében és az epigonok idejében. Életének utolsó éveiben ismét ott

találjuk a föllendült és újból tartalmassá lett napilap munkatársai között.

Irt belé szinházi kritikákat, elmefuttatásokat, tárcákat és elbeszéléseket; irt és ollózott belé híreket, amelyek forradalmakról és jubileumokról szólottak, lakodalmakról, bankalapitásokról és más hasonló bajokról; mint eresztett a búza és hogy jó volt-e a dinnyetermés, ezt is megirta; megirta bálok és temetések krónikáját, urak és parasztok, gazdag és szegény emberek történeteit. Az élet hullámjátéka lüktetett a tolla hegyén.

Tüske Pál néven elmés karcolatokkal tette a nevét ismertté és respektábilissá.

A vidám, ötletes és szúrós valamik, amelyek alá egykor a Tüske Pál név volt jegyezve, nagy mértékben emelték az Ellenzék népszerűségét.

Mindent összefoglalva: irásai egy derék, bár gondoktól terhes tiszta élet emlékeit őrzik; becses hagyatékai egy értékes magyar tálentumnak.

Irodalmi alkotásainak tükréből Erdély felleges szép ege néz a jövendő nemzedékek szemébe.

Életének folyásában, emberi és irói sorsában, munkáiban, tárgyaiban és stilusában, hibáiban és erényeiben egyaránt tipikus erdélyiség nyilatkozik meg Sebesi Samuban.

Erélydi iró volt a javából, ha ugyan szabad ezt a titulust reá alkalmaznunk. Mert ez a név ujabban egy kissé bitangságba került.

De sebaj!

Majd jön az Idő, a nagy Májiszter az ő rostájával. És abba mindenkit belé rak.

És akkor meglátjuk: ki esik át rajta és ki marad benne.

Kolozsvárt 1930.

KOVACS DEZSŐ

RICA

Erdélyi Magyar Könyvtár.

I.

A KARAVÁN.

A nagy székely havas a tavasz virúló pompájában ragyogott. A friss pázsit, a bontakozó rügy, a kankalinok és ibolyák édes, kábító illata szállott a levegőben. A keskeny völgyben a havasi patak kanyargott végig és útjában mindenütt a kristály viz tiszta párázata vékony ködsávot vont a meder fölé, mintha a levegőben hosszú, fehér kigyó kavarogna.

A völgyből a havas felé vezető sziklás úton cigánykaraván haladt. A férfiak gyalog mentek a szekerek mellett; az asszonyok egyrésze kagylót és tavaszi virágot szedett az út szélén, — a gyermekek pedig a kóberes szekér gyékénye alúl pislogtak ki eleven, kacagó szemekkel.

A karaván az utolsó faluhoz érkezett. Ezentul már egy messze terülő bokros legelő következik, melyet a távolban a nagy bükkerdő szegélyez. Itt kopácsol napestig a harkály, itt rikácsol a kék szajkó és az alkonyat mélységes csendjében itt fuvoláz melancholikus hangján a havasi pinty. Ha vége szakad a bükkösnek: kopár, meredek sziklacsúcsok, mint óriás gúlák nyulnak fel a lankásra hajló oldalon, melyen a fehér kérgű nyirfák és fenyő-bokrok, nyurga sovány fűszálak társasá-

gában tenyésznek. Innen látszik már a nagy, a sötét, a misztikus rengeteg. Ez a fenyves, a nagy őserdő, melynek mélyében a félelmes csendesség és tetején a mennydörgés születik. Hatalmas fenyőszálain pihen meg a fellegekben úszó királysas és sziklabarlangjaiban lakik a rengeteg szörnyetege: a havasi medve. A mennyboltozat felé törő hegyóriás itt se ér véget. Egy merész ugrással még fennebb emelkedik sziklás csúcsa. De ebben a szédületes útjában már nem követi a tenyészet. Sok század vihara szürkére, fakóra paskolta a sziklák oldalát, melyeknek kivájt gödreiben csak moha és zuzmó kapaszkodik, hogy az élet nyomát mutassa ebben a dermedt világban, hol az örök tél láncra verte a magasabb tenyészetet.

* * *

A nagy havas lábánál terül el a falu, melynek végén sátort ütött a karaván. Gálfi szolgabiró úr éppen a faluban időzött. A falu birája nem késett hát tudtára adni az eseményt:

— Tekintetes úr, itt tanyáznak kéröm a sátoros cigányok.

— Jó, jó Márton, — mondotta a szolgabiró, — csak kell valahol tanyázniok.

Márton vakarta a füle tövét, meg a tarkóját. Hátha valami okos szót vakarhatna ki onnan. Végre megszólalt:

— Hiszen éppen az a baj, hogy itt vannak és nem valahol.

— Csak nem eszik meg kendteket, — nyugtatta meg a szolgabiró a falu aggodalmaskodó eszét.

— Enni nem esznek meg, — de a tehénből is kilopják a borjut, hogy vesse fel őket a tűz lángja.

— Estére majd tovább mennek, — vigasztalta a tekintetes szolgabiró úr.

— Úgy csöppenhet, hogy igen s úgy csöppenhet, hogy nem.

— Akárhogy csöppenjen, nem kell félni tőlük.

— Hiszen ha látja az ember, kivel van dolga, nem is ijed meg, de...

— De nyissák ki a szemüket...

A falu esze csalódva nézett a szolgabiróra és azt gondolta magában: nagy úrnak nagy úr, de nem érti a csiziót. Majd illedelmes köhécselés után folytatta:

— Mi csak kinyitjuk a szemünket, de ki tudja meglátjuk-e a tolvajt, mert huncfut az ilyen kóborló cigány. Kigyózsirral keni meg a talpát s akkor olyan nesztelenül lép, hogy a kutya se veszi észre. Már pedig a kutya ha nem lát, akkor is tudja, hogy ki közelit feléje. Ha teszem azt, száritott békát dug az inge alá: ellopja a malacot a koca alól, mert sem a koca nem harap, sem a malac nem visit. Akire pedig ráolvas, az úgy elalszik, hogy a párnát is elviheti a feje alól... Hát istálom, nem is a cigánytól félünk mi, hanem a mesterségitől, — enné meg a fene...

E pillanatban az asszonyok és gyermekek nagy csapatokban szaladtak az uccán a falu vége felé.

— Ne te ne! — jegyezte meg a falu birája közbevetőleg, — csuda látni megy a nép.

A szolgabiró úr mégis jónak látta megnyugtatni Mártont és kijelentette, hogy a karaván nem engedi be a falúba.

Ezalatt a falu népe nagy kiváncsisággal sietett a

cigánykaraván megtekintésére. Annál is inkább, mert hire szaladt, hogy Dandó, a híres medvetáncoltató cigány, ki a távolabbi bükkös szélén lakik, két társával és medvéivel tisztelegni fog a most érkezett karaván vajdájánál. Ritkán akad ilyen látványos mulatság. Csak természetes hát, ha a nép kapott rajta.

A szolgabirót is érdekelni kezdette a dolog.

— Menjünk Márton, nézzük meg mi is.

— És parancsoljunk annak rendje szerint...

A falu végén felvert sátrakat körülállta a nép és bámulta a karaván festői, tarka csoportozatát. Mikor a rajkók észrevették az úri ember közeledését, csapatosan rohantak eléje. Hosszú, kúszált hajuk lengett a szélben, öltözetük hiányossága pedig élénken emlékeztetett a paradicsomi állapotokra. Sovány, vézna kezecskéiket előre nyújtva, keleti szivóssággal rimánkodtak a baksisért. A szolgabiró úr azonban a pálcáját suhogtatta feléjük:

— Takarodjatok!

A falusiak útat nyitottak a tekintetes urnak, aki érdeklődve szemlélte a sátrak körül foglalatoskodó karavánt. Minden sátor előtt lobogott a tűz, mely felett kétágú cövekekre fektetett rúdon lógott az üst, a párolgó vizzel. A hiányosan tisztogatott fa-lapitókra apró vászonzsákokból málélisztet üritettek. Ebből készül a puliszka. Majd a szekerekről is előkerült nehány tyúk, liba és valami malacka, melyek mind felvették már a néhai nevet.

A vajda, ki eddig nem törődött a bámész néppel, alázatosan lépett a szolgabiró elé és a sütni való állatokra mutatva jegyezte meg:

— Mind *deglettek*, instálom!

— De élve loptátok, — bökte ki a szót a falusi elöljáróság érdemes feje.

— *Éltünk* instálom, — felelte a vajda furfangosan.

— Úgy érti — magyarázta a szolgabiró — hogy *akkor éltek*, amikor megkaparintottátok.

— Vakon menjek a másvilágra, ha loptuk, — erősitette a vajda.

Ezalatt az asszonyok hozzáláttak a szárnyasok koppasztásához. Nehány öregebb cigány a lovakat legeltette az útszéli gyepen. A sátrak közt a fiatal nemzedék csoportba verődött. Egyik legény repedt hegedűjén monoton cigánynótát pengetett és a körülötte állók zümmögve kisérték. Néhányan táncra perdültek, mialatt a purdésereg hányta a cigánykereket.

A szolgabiró úr egyideig némán nézte a karaván sürgölődését, végre megparancsolta a vajdának, hogy a faluban mindennek békesség adassék.

A vajda a mentegombjait morzsolgatta.

— Inkább szakadjon le mind a tiz.

Az ujjaira nézett, de a gombjait értette.

A szolgabiró úr még valami ujabb rendelet kiadására nyitotta fel a száját, amit valósággal nyitva felejtett, amint a vajda sátra elé pillantott, honnan e percben lépett ki, egy nyúlánk, karcsú leány. Félénken és mégis kiváncsian tekintett az idegenekre. Sötét, hosszú haja szabadon omlott a vállaira. Csak a homlokán volt két fonott hajkoszorú, amelyről átfúrt ezüstpénzek és szines kagylók lógtak alá. Barna homlokával is éles ellentétet alkotott koromfekete, sugár szemöldöke, amelyek alatt sötét szemei villogtak.

A szolgabiró úr önkéntelenül is közelebb lépett, mire a leány olyan mozdulatot tett, mintha vissza

akarna vonulni a sátrába.

De mikor látta, hogy a vajda is közelében áll, a helyén maradt, csak a szemeit sütötte le a szolgabiró úr hamiskás pislogása miatt. A tekintetes úr azonban szóba akart állni vele mindenáron. Először hivatalos stilusban akarta kezdeni a dolgot, de valami gyöngédebb érzelem kerekedett felül és így szólt halkan:

— Milyen szép vagy?!

A leány egy pillanatra ráemelte sötét szemeit. Bámult, mintha semmit se értett volna és kicsattanó ajkait félig nyitva tartva nézett az idegen uraságra. A szolgabiró úr szinte vallató tekintettel méregette végig és egymásután fedezte fel, hogy a pirosló ajkak mögött milyen fehér gyöngysor csillan meg és a karcsú bokák felett a rövid szoknya milyen ingerlő, szép idomokat hagyott szabadon. Kezdett nekimelegedni.

— Hogy hivnak?

A leánynak nem volt kedvére a faggatás, melyet a szolgabiró e kérdéssel akart bevezetni. Megrázta csinos fejét, megpördült a sarka körül s aztán a táncoló, daloló fiatalság felé szaladva, visszakiáltott:

— Rica!

A szolgabiró úr feszengeni kezdett. Nagyot fújt és úgy érezte, hogy keble romantikus érzelmektől dagad. Egy pillanat alatt valami költői hangulat szállhatta meg, mert a vajda felé fordulva, lirikus rezgéssel kérdezte:

— Hol szakitottad ezt a szép virágszálat?

— Búzaföldekről, patakok vize mellől, berkek árnyékából s erdők ága-bogáról, — felelt a vajda balladai homályossággal.

— A szemed világából, bökte közbe prózai fordulattal a falu birája.

— No, no Márton! nem ért kend ehhez, — dörmögte a felsőbbség hangján a szolgabiró, aki nyomban megérezte, hogy a vajda nem nagyon örvend a magasabb körök érdeklődésének. Még egy ideig tekintetével Rica alakját kereste, aztán röviden szólott: — Hallod vajda? Ha baj lesz a faluban, Ricát fogatom el!

II.

RICA ÉS PIKKÓ.

A sátrak előtt bámuló falusi nép lassanként oszladozni kezdett. Rica várta, hogy megszabaduljon az idegenek vizsgatekintetétől. Mikor már senkit se látott a falusiak közül, ő maga is vidám, szilaj táncra perdült. De nem sokáig járta. Megállt és körül nézett, mintha keresne valakit. Egyszerre a közeli bokor árnyas sürüje alól éles fütty süvöltött ki. Rica ismerte ezt a hangot. Néhány ugrással a bokor mellett termett és nevetve szólott:

— Hahó Pikkó! Mit csinálsz itt Pikkó?

Pikkó a gyepen hevert. Rendetlen haja kúszáltan omlott a homlokára. Szemeit behunyta, miközben pödörgette a pelyhedző bajuszát. Csak későre felelt Rica kérdésére:

— Álmodom!

— Miről álmodol?

— Rólad, Rica!

— Mit látsz álmodban Pikkó?!

— Látom, amint kiszaladsz a virágos mezőre, ahol a magasságban a pacsirta madár, a földön a pitypalatty énekel. Virágokat szakitasz. Fehéret, pirosat, kéket. Koszoruba kötöd és a koszorut a fejedre tűzöd, mintha menyasszony volnál. Vajjon kinek leszel a

menyasszonya? Melyik fészekbe repülsz. Rica. Nekem nincs fészkem. Én csak álmodom... Azt álmodom, hogy van. Te meg oda szállasz... Olyan közel hozzám, hogy megérzem a leheletedet; megérzem az arcod puhaságát, melegségét és érzem, Ricia, érzem a csókod édességét... Édesebb százszor a méznél, amit a vadméhek hordanak...

Rica kacag. Szemei a legény arcára tapadnak. Pikkó azon helyen marad, mintha tovább akarna álmodni.

— Bolond vagy! Kelj fel! Menjünk táncolni, — mondja a leány és oldalba rugja Pikkót, aki nyomban talpra ugrik. Aztán Rica kezei után kap, de hirtelen visszahökken, amint megpillantja a feléjük lépkedő vajdát, aki ünnepélyesen intézi szavait a leányhoz:

— Hallod Rica! Kirepül a fészekből a madár, ha már anyányi lesz. Te is elrepülsz szép dali madaram. Oh jaj, jaj, te is elrepűlsz! Nagy lettél, szépséges lettél. Eljő érted Dandó. Neki igértelek. Eljő selyemkeszkenővel, aranygyürűvel, gyémántos fülbevalókkal. Túl a nagy erdőn, túl a nagy vizen nincs olyan gazdag cigány, mint Dandó, a medve-király.

Rica kérdőleg függeszti szemeit a vén cigányra, aki tovább magyarázta a helyzetet:

— Kétszer volt karácsony, kétszer húsvét, kétszer pünkösd azóta, hogy feleségül akart venni... Akkor még kicsiny voltál. Arattak a mezőn, amikor születtél. Tizennyolcszor arattak már... Annyi van a rováson!

Rica mozdulatlanul állott. Egy pillanatra szilaj, dacos tűz villant meg a szemeiben, de hirtelen a földre sütötte tekintetét, összerázkódott, ajkai hangtalanul mozogtak s finom orrcimpái remegtek, mint a vadnak, ha veszélyt sejt.

A vajda nem vette észre, nem érezte meg Rica lelkének háborgó gondolatait. Kezén fogta leányát és a sátorba vezette. Pikkó utánuk bámult, nem birt mozdulni, mintha mázsányi terhet dobtak volna lelkére. Egyszerre a földre vetette magát. A hajába markolt. Tépte, cibálta és rugdosta a gyepet. Bedugta fülét, hogy ne hallja a cincogó hegedűt. Behunyta a szemét, hogy ne lásson senkit, csak a nagy, sötét, fekete árnyékot: a lelke bánatát.

És amint a földön vonaglott, egyszerre érezte, hogy egy kéz a fejét, aztán a nyakát simogatja. Majd átöleli valaki s annyira közel hajol, hogy Pikkó arcára csapódik forró lehelete. A legény szive hevesen ver. Tudja, hogy Rica van mellette s könnyes szemeivel néz a leány bánatos arcára.

— Megvert, megvert a Devla, — sziszegte Pikkó, — és nagyokat üt a mellére.

Rica tenyerével tapasztja be a legény száját:

— Olyan csendes légy, mint a nyúl, ravasz mint a róka és bátor mint a farkas.

Pikkó zavartan néz reá. Nem érti. Rica ismét átöleli a nyakát, egészen a füléhez hajol és súgja.

— Ne beszélj a fűnek, ne beszélj a fának. Ne hallja meg senki, ne tudja meg senki... Dandó az erős, a tolvaj, a véreskezű Dandó utadba állott. Vigyázz, Pikkó vigyázz! Ne árulj el semmit... Most hallgass, mint a nyúl. Ha majd a hold elfogy és ismét megtelik: akkor légy erős, bátor és vérengző, mint a farkas. Addig hallgass.

Még egyszer átölelte a Pikkó nyakát és könnyü nesztelen léptekkel surrant vissza a vajda sátorába.

A karcsú legény felpattant a földről. Még mind a

fülébe zsongtak a Rica szavai. Kúszált haját hátrasimitotta a homlokáról és gondolkozott. Hosszú merengéséből távoli lárma zaja verte fel. Dandó társaival és három medvéjével, a falusiak zsivajától kisérve, most fordúlt be az országútról a felütött sátrak felé.

III.

A MEDVE-KIRÁLY.

A rajkósereg sivalkodva, bukfencezve rohan a medvék felé, amelyeket láncon tartva vezetnek a Dandó emberei. Maga Dandó, a medve-király büszkén, kényesen lépked elől. Magas, csontos, nagy erejü oláh-cigány. Széles válláról hanyagul lóg le hosszú ködmöne. Otromba csizmái frissen vannak patkolva s a vastag, szeges patkók szikrát ütnek az út kavicsán, ha Dandó fitymálva rugja el lába elől a követ. Erős bunkós botját magasra emelve fordúl vissza kiséretéhez, mikor azt hallja, hogy valamelyik medvéje haragosan bődül a környező zsivajba. Ilyenkor vadúl forgó szúrós szemeit a bömbölő mackóra szegezi, feje fölött megforgatja a bunkót, a durva királyi pálcát, melynek láttára reszketve lapul meg a havasok fenevadja.

Ilyen kisérettel barangolta keresztűl Dandó gyakran az országot. De megfordult Bukovinában, Galiciában és főkép Romániában is, ahol végigtáncoltatta medvéit a város uccáin. Medvéit az erdélyi havasok termelték. Innen liferálta az állatkerteknek és menázseriáknak a medve-bocsokat. A havasok rengetegeiben ismert minden útat. Azokat is, amelyeket az emberek csináltak, azokat is, melyeket a vadak tapostak, vagy

a viz mosott, vagy a mélységbe gördülő sziklaóriás tört a fenyő-szálason keresztül. Finom hallása van, mint a vadkannak, éles látása, mint a sasnak és szimatja, mint a kutyának. Ahol a sziklás havasi talajból kibuggyant a kristály tiszta viz és puhára áztatta a földet: ott figyelte meg a medve-nyomait. Ezek a nyomok árulták el, hogy honnan jött és merre ment a rengeteg fejedelme. Dandó ezeken a nyomokon indúlt el. Ahol eltünt a nyom, ott vezette az ösztöne. Olykor szikláról- sziklára ugrott, mint a zerge; olykor a rengeteg kidőlt fái alatt hason csúszott, mint a hiuz. És addig ment, addig ólálkodott, míg rábukkant a mackóra, amely a havasi málnák és vadszederindák érdes sűrűjében lakomához látott.

Dandó, mikor megpillantotta a medvét, egyszerre a földre lapult. Csendesen megvárta, míg a fenevad barlangja felé indult. Ekkor óvatosan, nesztelenül surrant utána mindaddig, míg a gyanutlan mackó betért a barlangjába s ott nagy döndüléssel vetette magát a földre. Ekkor nyugodtan tért haza a bükkös aljához. Tudta, hogy hol kell keresni a bocsokat.

A ravasz Dandó most egy karcsu, szilaj őzike után nyomoz, mikor kisérete élén, a pihenő karaván hoz közelit. A vajda a sátor előtt várta. Dandó egyenesen arra tartott. Büszkén emelte fel a fejét és cigányos kevélykedéssel kapkodta a lábait. A vajda elébe siet — hizelkedve veregeti a vállát és széles mosollyal nézi azt a régi sebhelyet, amelyet Dandó akkor kapott, mikor a csendőrök a törvényes rend respektálására oktatták.

A vajda sátrába vezette vendégét, ahol egy szétteritett júhbőr gyapjas oldalán Rica heverészett. A leányt nem lepte meg Dandó érkezése. Azt is tudta, miért jött

parádéval a medve-király.

— Kelj fel vadgalambom, drága pitypalattyom, — mondogatta a vajda Ricának.

— Üljetek le ti is, vagy heveredjetek a csikóbőrre! — felelte Rica.

— Oh, oh, — sopánkodott a vajda Dandónak, — bőrt vetett a csikóm. Pedig Ricának szántam a lakodalma napjára.

Dandó kicsinylőleg intett a kezével, mintha mondotta volna: kell is nekem a csikó. De annál mohóbb vággyal nézett Ricára. Majd hatalmas botjára támaszkodva szólott a vajdához:

— Kétszer mentek el és kétszer jöttek meg a gólyák. Kétszer zöldültek ki a fák és kétszer sárgultak el. Tudod-e vajda, mit jelent?

— Tudom, tudom. Neked igértem Ricát, ha addig vársz, míg kétszer mennek el és kétszer jönnek vissza a gólyák. Most beváltom a szavamat.

Rica meg se moccant, csak a sötét szemeivel pillantott lopva Dandóra. A sötét szemeiből pedig sötétebb gyűlölet sugárzott.

Ezalatt elkészült az eledel. Megfőzték a pulickát, megsütötték a majorságot. Nyers uborkát, vereshagymát vágtak hozzá salátának. A karaván népe körül feküdte vagy állta a párolgó üstöket. Erre a vajda, Dandótól és Ricától követve, kilépett sátorából, miután kupás serlegét szinültig töltötte pálinkával. Rövid szemlét tartott a karaván felett és így szólt:

— Minden sátoraljnak sok szerencsét, sok aranyat, sok ezüstöt!

A cigányok a mellükre ütöttek:

— Devla, devla!

— Azért jött Dandó, — folytatta a vajda, — hogy elvigye a karaván kertjéből a legszebb virágot!

Ekkor Dandó a tüszőjébe nyúlt. Nagy piros kendőt vett elő és a vajda sátorára tüzte. A vajda ivott a serlegből és Dandónak nyujtotta:

— Kerüljön a rossz lélek!

A medve-király megragadta a serleget és nagyot húzott belőle.

— Ne félts vajda! Én többet tudok az ördögnél!

Ekkor már mindenfelől előkerültek az üvegek, a korsók, a serlegek. A hegedük cincogtak és általános zsivajgó kedvvel láttak az evéshez. Dandó a hosszú, bő darócán hevert, a vajda gyakran nyújtja feléje a serleget és a nagy csontos cigány mindannyiszor jót húz a pálinkából. Alacsony széken majdnem guggolva ül — szemben a medve-királlyal — Rica. Dandó agyába mámort lop a pálinka, amitől a vére forrni kezd. Kemény, zord tekintete egészen megszelidül, ha a leányt nézi, aki dacosan hallgat és kerüli a sóvárgó medve-király tekintetét.

Ezalatt Pikkó lomhán húzza magát egyik csoporttól a másikhoz. Nem kell az étel és elfordul, ha a pálinkával telt zöld korsót nyújtják feléje. Csak Dandót nézi, Dandót figyeli s arca eltorzul a fájdalomtól, amikor Rica sorsára gondol.

A medve-király büszkén hányja-veti a fejét. Érzi, hogy ma őt ünnepli a karaván. Tyúk, liba és malac, érette sült meg és érette járnak kőrbe a pálinkás-butykók. Nyeglén feszeng, — piros cserép-pipájából bodor füstöket ereszt és hetykén köp keresztül a füstkarikán. Dandót egyre nagyobb csoport fekszi körül és úgy hallgatják kérkedéseit és úgy irigykednek szerencséje

miatt. A medve-király pedig minden dicsőségét Ricáért és Ricának beszéli. Ricának fitogtatja zsinóros dolmányát és figyelmesen kémli, milyen hatással van Ricára, ha új-csizmás lábával a mellette heverő rongyos bocskorok közé rug.

Valahányszor a vajda feléje nyújtja serlegét, mindannyiszor nagy kortyokat nyel belőle. A szesz ereje egyre jobban elhatalmasodik rajta. Egyre közlékenyebb, beszédesebb lesz... E pillanatban a földhöz cövekelt medvék közül valamelyik belebömbölt Dandó beszédébe. A medve-királynak szinte jól esett, hogy most alkalma nyílik parancsolni. Gyorsan talpra ugrott és vastag bunkóját magasra emelve, orditott a medvéi felé:

— Csiba Kokó! Kusti dög kutya! Összetöröm a bordádat!

Majd a társasághoz intézte szavait:

— Kokó aranyat ér! Kokó a medve! Száz havason nem születik olyan medve, mint Kokó. Erős, vad, dühös és szereti a vért. Csak Dandó bir vele, csak Dandónak táncol, de aki látja a táncát: aranyat, ezüstöt ad érte.

Ekkor széles tüszőjébe markolt és csörgette a pénzt:

— Hallod, vajda?! Megveszem a sátradat, a lovaidat, a leányodat. A sátradat elégetem. A lovaidat a medvéknek adom, — a leányodat megtartom feleségnek...

A leány felé lépett és kinyújtotta karjait, hogy megölelje.

Rica, ki eddig szótlanul ült a helyén, gyorsan felugrott és irtózattal húzódott félre a mámoros cigánytól. A vajda zavarodva, a karaván bámulva nézett rá. Csak Dandó nem törődött vele. A részeg ember bamba mosolyával és utálatos kacagásával közelitett a leány-

hoz:

— Ne fuss onnan el, ahol jól élsz. Selyem kendőt veszek a fejedre, piros csizmát a lábaidra, tyúkot a fazekadba. Meleg lesz a kalibád, puha lesz az ágyad! Ne fuss, mert elérlek, — ne haragudj, mert megöllek.

Rica egy pillanatig habozva állott meg a helyén és amint körültekintett, észrevette, hogy Pikkó közelükbe csúszott s úgy lapult meg ott, mint a prédájára ugró macska.

Dandó most már a leány mellé lépett. Megfogta a kezét és a másik kezével át akarta ölelni a vállát. ebben a percben Pikkó felpattant a földről és a zsebében rejtett kés nyelét szoritva, közéjük dobbant. Egy pillanatig a vetélytársak vadul, némán néztek farkasszemet egymással. Az erős Dandó karja egyet rándult és a vékonyabb felén markolta meg a botját. Rica hirtelen megérintette a Pikkó arcát és szemeik találkoztak. Nem szólt semmit, de Pikkó megértette, hogy mit beszélnek a Rica szemei:

„Hol az eszed bolond?! Elfutott a hegyekre?! Mit akarsz te rigó madár a vércsével? Vigyázz Pikkó! A nagy, részeges, erős cigány összetöri a csontodat! Ez a kegyetlen, a véres kezü Dandó. Gyilkos, ocsmány, veszett kutya, amely kiharapja a torkodat. Várj még Pikkó! Várj, mert megöl, elpusztit és mi sohasem látjuk egymást."

Pikkó visszalépett. Földre sütött szemekkel ment a távolabbi csoporthoz. Rica a zavartan néző Dandóra tekintett, mosolygott, nyaka körül füzte karjait és így szólt:

— Egérke volt... Egérkéhez akart jönni, de a macskát találta itt; a nagy, erős, éles körmü vad

macskát!

Dandó vérben forgó szemekkel nézett Pikkó után és csikorgatta a fogait. Rica megváltoztatta hangját és kedvét. Nyájasan cirogatta a medve-király haragtól eltorzult arcát.

— Hallod Dandó?! Nézz reám! Neked beszélek, reád mosolygok. Ne bánd, ha cincog az egér. Nem harapja meg a macskát. Nézz a szemembe! Úgy ragyog-e, mint a hajnal-csillag? Nézz az arcomra, olyan piros-e, mint a vadrózsa?!

A nagy, csontos cigány lassan Ricára nézett és idétlenül vigyorgott.

— Így szeretlek Dandó, — folytatta a leány. Így szeretlek, ha jókedvü vagy. Megjött az én kedvem is, mint a madárnak tavasszal. Meghoztad a kedvemet Dandó. Énekelni, táncolni akarok.

Most az egyik cigányhoz fordult:

— Csucsu, pengesd a nótámat, a fülemüle nótát... Csucsu, a nótámat!

A karaván egy-két tagja a hegedűjéhez kapott és a következő pillanatban vidám, pattogó muzsikaszó mellett Rica szilaj tűzzel táncolt.

— Neked táncolok Dandó, — kiáltott a megszelidült cigány felé. — A patkányt elűzöm, elkergetem innen! Hol vagy patkány? hol vagy csúf menyét?

Kacagva, ugrándozva lejtett a félrevonult Pikkóhoz. A kezeivel fenyegette, de eközben gyorsan sugdosta a fülébe:

— Hazudik a kacagásom, hazudik a jó kedvem, hazudik a szivem. Amit látsz, mind hazugság Pikkó.

Táncolva repült vissza Dandóhoz:

— Ne nézz rá! Kicsiny cigány, szegény cigány,

rongyos cigány.

Rica kedve szétterült a karaván on. Az ifjabbaknak megpezsdült a vére és nótára taposták a gyepet. Az öregek vidám arccal dudolgattak. Dandó visszakapta a jó kedvét. Megvetőleg köpött Pikkó felé és parancsoló hangon kiáltotta egy emberének:

— Urszu! Vezesd ide Kokót! Vegyétek elő a furulyát.

Urszu, egy ravasz, öregedő, lomha cigány, feloldotta a medve láncát és Dandó elé vezette a dörmögő bestiát. Dandó egyik kezében a botját tartotta és a másik kezébe vette a láncot, melynek karikás vége a medve átlyukasztott orrába volt fűzve. Most megforgatta a bunkóját a levegőben és elkiáltotta magát:

— Hopp!

A furulyás az erdélyi oláh „zsukátá"-ba kezdett.

— Hopp, hopp! — rikoltotta Dandó.

A medve morgott. Emelgette az első lábait, de nem volt kedve a tánchoz.

Dandó leütött. A vastag bot nagyot suppant a medve oldalán. Kokó elorditotta magát. Rázta a fejét és túrta a habot, de a száját, melyet a szájkapocs tartott, csak félig nyithatta ki.

A medve-király torkon ragadta a fenevadot és két lábra állitotta:

— Hopp, hopp! — üvöltött torka szakadtából. Botját hirtelen eldobta s előkapott tamburáján verte a taktust.

A medve kezdett nekimelegedni. Előbb kényesen emelgette a lábait, de aztán Dandó biztató szavaira mind élénkebben kezdett ugrándozni. A karaván körülsereglett. A medve-király medvéje előtt dobbantott és

járta a táncot. Ketten táncoltak és ketten orditottak a karaván zsivajától kisérve. A medve nagyokat fujt. Dandóról szakadt a verejték. Ekkor egy intésére elhallgatott a furulya. Az izmos cigány megtorpant a medvéje előtt s a mackó két első lábát a gazdája széles vállára tette. Dandó megragadta a két hátulsó lábát, gyorsan felegyenesedett és fején át úgy lökte keresztül a medvét, hogy az a levegőben bukfencezve, talpra esett.

Nagy rivalgás, nevetés, tapsolás támadt a karaván csapatban. Dandó tenyerével megtörölte izzadt homlokát, aztán intett, hogy vigyék el a medvét. A vajda ismét pálinkával kinálta a dicsőséges Dandót:

— Igyál. Erősebb vagy a sziklánál, ravaszabb az ördögnél.

Dandó eltolta az italt és Ricához lépett.

— Magammal viszlek.

— Várd meg, míg a madarak elröpitik a fiaikat.

— Mikor lesz az?

— Ha a hold elfogy és ismét megtelik: a feleséged leszek.

Dandó kedvetlenül rázta a fejét:

— Nem merlek itt hagyni.

— Mitől féltesz?

— Az egértől!

Rica nevetett:

— A te erőd, a te pénzed, a te medvéd, a te bátorságod megfogott és nem ereszt el máshoz.

— De ha Pikkónak is medvéje volna...

— Pikkó fél a medvétől. Pikkót megölné a medve.

— Megölné...? — mondá rekedten Dandó. — Megölné. Igen, a medve megöli azt, aki fél tőle. Aztán szárazon, utálatosan nevetett. Majd elhallgatott, mintha

gondolatai némították volna el. Végre megfogta a Rica kezét és a vajdához vezette:

— Jól gondját viseld, mig érte jövök.

A vajda úgy nézett rá, mintha nem értené.

Dandó folytatta:

— Addig várok, míg a hold elfogy és ismét megtelik.

A vajda bólintott.

Rica reszketett az izgalomtól, amikor lopva Pikkóra tekintett, aki megtörve állott a cigány-csoport mellett és sápadtan kémlelte Dandó minden mozdulatát.

A medve-király a vajdát és lányát a sátor nyilásáig kisérte. Onnan megfordult és kevély lépésekkel Pikkóhoz sietett. Leereszkedő bocsánattal ütött a vállára:

— Lopd el a medve kölykeit! Tanitsd meg táncolni. Lesz pénzed és lesz szeretőd! Kicsi, rongyos cigány!

Pikkó gyűlölettel nézett a cigányra, aki indulófélben ismét visszaszólt:

— Lopd el a medve kölykeit.

Ezután embereihez lépett és jelt adott az indulásra. Mielőtt a sátraktól kiértek volna az országutra, Urszut megszólitotta:

— Pikkónak medvekölyök kell. Vezesd el a fekete barlanghoz. Ha ügyetlen és széttépi az anyamedve, — ki tehet róla!? Ha jól végeztél Urszu, egy arany üti a markod. De jól végezz, mert ügyelek rád. Nyomotokban leszek.

A lomha cigány ravaszul hunyoritott.

Nemsokára Dandó embereivel és medvéivel eltünt a Bükkös felé vezető úton. A karaván pedig éjjeli pihenőre készitette ágyát a lobogó tűz körül.

IV.

BÉKA.

A volgybe, hol a cigánysátrak előtt füstölgött a tüz, csendesen, lassan feküdt le a barna homály. De a lehúnyó nap még egy utolsó sugara fenn ragyogott a Hargita legmagasabb csúcsán, hogy az alatta elterülő sötétzöld rengetegnek kopár szikla-fejét biboros szinbe vonja.

Pikkó hason feküdt. Állát könyökével feltámasztva, nézte a távolban pirosló sziklaóriást. Azalatt terül el a rengeteg nagy havas. Ott fogja Dandó a medvét, amelyekkel sok pénzt szerez. A sok pénzt pedig szereti a vajda és azért adja Ricát Dandóhoz feleségnek...

A sátrakon túl terül el a cserjés. Magyaró, fagyalfa, kökény és galagonya bokrok duzzadó rügye kicsattant már a tavaszi nap meleg sugarától. A levegőben a buján nőtt pázsit illata terjengett. A távoli bükkösből ide hallatszott a vadgalamb búgása, melynek mély hangjával harmónikusan olvadt össze a cinkék és sármányok vékony csicsergő nótája...

Pikkó a távoli, sötét fenyvest nézte, mely felett egy nagy vörös fényü csillag ragyogott. Úgy tetszett, mintha a csillag mind alább szállna. Mintha ráfeküdnék a magas, kopár sziklahegy csúcsára; majd alább eresz-

kedik, mint egy vakitó gömb, — egészen a fenyőszálas tetejére és ott gurul ide-oda, mignem egyszerre nagyot lobbanva kialudt.

Pikkó összerázkódott. Megdörzsölte szemeit, mint aki álmából riad fel. A vörösfényü csillag már ismét ott volt a mennyboltozaton. Pedig leszállt. Pikkó jól látta, hogy leszállt és hivogatta őt... Babonás hittel, áhitatos arccal tekintett a magasba. Ez az ő szerencsecsillaga.Minden embernek van szerencsecsillaga, amely egyszer leszáll előtte a földre és megmutatja, hol keresse boldogságát. Pikkót a rengetegbe hivta a csillag és ha követi: olyan hatalmas, olyan pénzes és olyan kedveltlesz, mint a medve-király... ott kölykeznek a medvék. Csak bátorság kell hozzá, hogy medvéje legyen az embernek.

E pillanatban Marica, az öreg cigányasszony, Pikkó nagyanyja kisurrant valamelyik sátor homályából és Pikkó mellé kuporodott:

— Szépséges rajkóm, füttyös rigómadaram, fekete báránykám, jöjj aludni már!

Pikkó a fejét rázta:

— Nem akarok aludni, nem akarok álmot látni. Félek az álomtól. Eddig azt álmodtam, hogy Rica az én karjaimban kacag. Ezután azt álmodom, hogy a Dandó karjaiban sir.

— Neked kacag, mert téged szeret gyönyörüséges napraforgóm!

Pikkó szomorúan mosolygott:

— Eredj Marica anyó. Én még itt maradok. Ne félts, nem visz el az ördög.

— Júj, júj! Féltelek! A nagy ördögtől, a tolvaj ördögtől! A véres kezü ördögtől!

— Eredj anyó, — mondotta Pikkó, mindjárt megyek. No anyó! Hallod? mindjárt megyek!

Az öreg Marica szinte szepegve húzódott vissza a sátorba. Pikkó pedig, mint akit nyugtalan gondolatok háborgatnak, sietve ugrott talpra s a gyepes domboldalról az út felé tért le. Majd irányt változtatva, céltalanul kullogott a cserjés szélére. Amikor egy mogyorófa mellett megállott, valaki megmozdult a bokor aljában. Pikkó megismerte és tréfálni kezdett:

— Kutykuruty Béka!

— Vak-vak-vak — nevetett a Béka.

— Nem alszol? — kérdezte Pikkó.

— Nem! ilyenkor a denevér sem alszik, a bagoly sem alszik, a béka sem alszik.

— Jól van Béka! Én sem alszom. Virrasszunk ketten!

Béka melléje vánszorgott. Kurta, púpos derekával, hosszú lábaival, hátracsapott homlokával, apró, pislogó szemeivel és széles, lapos szájával, erősen emlékeztetett a békára. Ezért nevezte el „Béká"-nak a karaván, amely valahol, valami pocsolya széléről szedte fel, mint csecsemőt. De a nevelés és gondozás nem lehetett valami mintaszerü, mert szegény Békának eltörött a gerince és púpos lett a háta. Kezdetben koldultak vele. A nyomorék gyermek szánalomra és részvétre inditja az embereket. Később ütötték és verték, mint a kutyát, de a Béka szivós volt. Nem pusztult el az életnek ezen a súlyos kálváriáján. Még a kedvét is, a szivét is csak félig pusztitotta el az irgalmatlanság.

Egy pillanatig csendben voltak. Pikkó szólott előbb:

— Mit tegyünk Béka?

— Tedd azt amit én! Mászkálj velem a bokrok

között. A bokrok alatt megkeresem a magyaró-tyuk tojását, a moha alatt a dongó-mézet. Elfogom a nyúl fiát és megsütöm. Ha jól laktam, énekelek a tücsökkel és kuruttyolok a békával.

Pikkónak tetszett az ajánlat:

— Menjünk Béka.

Elindultak a völgy patakja felé kanyargó ösvényen. Egy kis magaslatra értek, honnan a völgyre nyilt kilátás. A patak felől a sötétben egy magas ember körvonala látszott. Az ember rátért az ösvényre és felfelé indult.

— Valaki, suttogta a Béka...

Pikkó a Béka szájára nyomta a kezét :

— Hallgass!

Az ember egyre közelebb ért. Pikkó éles szeme nemsokára felismerte:

— Hó! Urszu, merre jársz?

— Nem jó helyen — mondotta Urszu. — elveszitettem az ösvényt.

— Melyik ösvényt — kérdezte Pikkó?

— Amelyik a havas felé vezet.

— Mit keresel ott Urszu?

— A kölykes medvét Pikkó!

Pikkó Urszu mellé toppant. A sötétben is erősen a szemébe akart nézni: vajjon igazat beszél-e? Urszu ösztönszerüleg érezte, hogy Pikkónak mondani valója van. Ravasz módon vonta félre, nehogy meghallja a Béka, amit együtt beszélnek. Béka pedig mintha semmivel sem törődnék, hanyatt heveredett a gyepen és cincogott, mint az egér. Gyakran telt mulatsága már abban, ha cincogásával magához csalta a ravasz éjjeli rablót, a rókát, amely mikor észrevette, hogy egér helyett em-

berre talált, nagyot pattanva inalt el árkon-bokron keresztül...

Pikkó Urszunak a vállához hajolt és szinte izgatottan kérdezte:

— A kölykes medvét keresed fel?

— Igen! De most csak a barlangját. Kölykét csak később lopom el.

— Mikor, mikor? — sziszegte Pikkó türelmetlenül.

— Ha érik a málna és az áfonya, ha táncolnak a bárányok a legelőn: akkor kell ellopni a medve kölykét.

— Dandónak lopod el?

— Nem vagyok bolond. A medve az istené; a medve-bocs is az istené. Az isten pedig annak adja, aki el tudja lopni.

— Urszu, vigy magaddal Urszu, — rimánkodott Pikkó.

— Nem lehet, aki fél a medvétől, az nem meri ellopni a kölykeit.

— Nem félek Urszu! Ugy lopódzom, mint a róka és úgy szaladok, mint a nyúl, — csak vigy magaddal.

— Jól van, — mondotta halkan Urszu. — Ha elérkezik az idő, felkereslek. Ketten lopjuk el a medve kölykeit. De ne szólj senkinek. Jaj nekünk, ha megtudja Dandó. Leüt a bunkóval és a föld alá teszen, ahol senki sem talál meg.

— Hallgatok Urszu!

— Mikor túl mentek a hegyen, túl a nagy vizen: találkozunk. Oda közelebb van a nagy fekete erdő, a szürke kősziklák. Ott ember nem jár, ott csak a hiúzmacska, a vad-kecske a sziklákon és a sas a levegőben látható.

— Várlak Urszu, — válaszolt Pikkó lassu hangon. Urszu megfordult és lassan cammogott le a lejtős ösvényen. Pikkó egyideig utána nézett, aztán a fűben heverésző Békához lépett:

— Ugorj már!

Béka talpra állott és Pikkóhoz hajolt:

— Urszu hazudik, ne higyj neki!

Pikkó mellén ragadta:

—Néma légy, mint a hal.

— Ne menj el Pikkó. Ne menj vele! Ott fogsz pusztulni, — sopánkodott Béka.

— Ne kuruttyolj rongyos Béka. Ne kuruttyolj, mert agyonütlek.

— Nem, te nem ütsz agyon. Te mindig jó voltál hozzám Pikkó. Te nem rugtál meg, nem tépted a füleimet, a hajamat. Te nem iszol pálinkát és nem versz meg senkit! Ezért szeretlek Pikkó. Ezért nem hagylak el Pikkó. Ne higyj Urszunak. Az a Dandó kutyája. Arra ugrik, akire úszítja!

Pikkó eleresztette Békát és szeliden szólalt meg:

— Menjünk Béka, a patakhoz halászni. Rica szereti a halat. Halat viszünk a sátorához, mikor hajnalra szólnak a kakasok.

— Rica jobban szereti Pikkót, mint a halat, — mondotta a Béka és fürgén indult előre, a zuhogó patakhoz, amelynek kövei között most csendesen pihen a gyors mozdulatu pisztráng.

V.

A MEDVE.

Kétszer fogyott el és kétszer telt meg a hold azóta, hogy Dandó megigérte visszatérését. A karaván túl ment a hegyen, túl a nagy vizen. A hegy lábánál ütöttek tanyát, ahol szélesen terül el a lapály. Ide húzódik le a bükk- és gyertyánfa-erdő, amely teljes díszben pompázik. A lapályon a vadvirágok festői színben ragyognak. A természet egy hanyag művész rendetlenségével szórta szét alkotásának egyes darabjait. A vad lóher piros bojtját kacéran bólintgatja a szélben, mintha pajkos szavakat suttogna a fehéren pompázó margit-virágnak. A vadszegfü eleven, piros szine ég a barna nadály mellett, mely egyszerüségével emeli és mérsékli a mező szinpompáját, amelybe a lankás oldalon égő pipacsok belekontárkodnak rikitóan piros szinükkel, amit legtöbbször izléstelenül pazarolnak el. Itt egy vadrózsabokor, amott egy magányos juharfa integetnek egymásnak, mintha recés, csipkés leveleik suttognák: Milyen ragyogó a napsugár, milyen illatos a levegő!

A virágos lapály közepéből fehéren mered ki egy ragyás nagy kőszikla-darab, mintha játszó óriás guritotta volna le a Hargita tetejéről. Oldalán végigrohan a ragyás futonc, a nagy hangya és tövében, a

mohós, puha talajon lustán hever a szürke gyík. Hullámos, majd cikk-cakkos repüléssel lebben át rajta a fecskefarku pillangó, hogy egy hirtelen kanyarulattal lecsapjon a kacagó nefelejts-bokorra, melynek szirom-tölcsérébül kéjjel csókolja ki a csurranó mézet.

Túl az erdő lombja sejtelmes zúgással hullámzik. A cinke, a sármány, a kenderike, a friss, a bársonyos és üde levelek tengerében jól elrejtőzve, tüzes dalra gyújtanak, mintha madárszivük gazdag gyönyörét pazarolnák szertelen kedvükben. Addig cseng a dal, míg ihletet nyer a mi erdeink tárogatósa: a rigó, amelynek szilaj, harsogó füttye végigriadoz az erdőn. A nagy néma csend megszünik és az erdő beszél. Beszél, amikor sűrűjében prédája után kullog a róka, mikor szakadékain átcsörömpöl a patak, mikor hatalmas fái felett víjjogva száll a karvaly, mikor az öreg fa nedves kérgét éles csőrével kopácsolja a harkály, hogy tőrben végződő, hosszu, gömbölyü nyelvére tűzze a kéreg alatt piszmogó kukacot. Milyen beszédes az erdő; milyen mély, milyen szép, milyen bölcs mindaz, amit mond...

* * *

Pikkó a sátraktól, melyek az út mentén füstölögtek, kilopódzott az erdő széléhez, hol a fűbe heveredett és szemeivel fürkészte az útat. Azon kell jönnie Urszunak. Az út a havas messzeségéből kanyarog el a faluhoz. Ott ágazik el a Cinkos-kő alatt és az egyik ága abba az irányba tér, hol a medve-király tanyázik. Innen jő Urszu.

Az alkonyat lassan ereszkedett a tájra. Pikkó várt és türelmetlenkedett. Egyszerre megdobbant a

szive. A vadvirágok tarka hullámaiból Rica kelt ki és néhány ugrással a heverésző legény mellett termett. Keze, melle, haja virággal volt tele és azt mind, mind Pikkóra szórta, aki kacagott és gyönyörködött Rica kedvében. Aztán talpra ugrott és fülébe mondotta:

— Elvisz Dandó és én meghalok!

— Előbb meg kell hallnod s csak azután vihet el, — nevetett Rica.

— Eljő érted, Rica és majd ő simogatja meg a fekete hajadat, ő ölelgeti a puha válladat; ő csókolja meg a szádat, az arcodat, a szemeidet.

— Nem, nem! — kiáltott Rica dacosan.

— Várj még egy napot és egy éjszakát. Várd meg, míg ellopom a medve kölykét.

Rica elkomorult. Szemei fényén felhő vonult keresztűl. Pikkó vállaira tette a kezeit és szembenézett a legénnyel:

— Utálom a medvét. Utálom, akinek medvéje van. Nem kell! Érted-e, bolond... Azt mondom, hogy nem kell.

Pikkó nem válaszolt. Ugy nézett rá, mintha nem értené Rica szavait. Rica a vállainál fogva rázta:

— Ébredj már! Alszol? Nem hallod, hogy üvölt a farkas ott túl a hegyen? Nem látod, hogy remeg a bárány? Elkapja és összetépi, ha te alszol, Pikkó. A farkas gonosz és agyara éles... Futni fogunk Pikkó a merre a viz foly, amerre az ösvény szalad...

Lent a vajda, a sátrából kilépve, körülnézett. Rica észrevette. Tudta, hogy őt keresi és rosszat gyanit, ha Pikkóval látja. Gyorsan a fűre lapult. Pikkó, megsejtve a veszélyt, követte Ricát.

— Nem szabad, hogy veled lásson, — mondotta

halkan a leány. Csússzál gyorsan, mint a kigyó a bokros barázda alá és rejtőzzél el. Onnan lopózzál az erdőbe s csak akkor jőjj elé, ha Marica a nevedet kiáltja. Én az éjszaka álmodom. Minden éjszaka álmodom, ha megtelik a hold. Ilyenkor látom anyámat, az öreg Ricát, akit a nagy tölgyfa alá temettünk, régen-régen, mikor kicsiny voltam. Azóta gyakran látom álmomban. Ő mondja meg nekem, hogy mit tegyek. Most siess. Holnap találkozunk a forrásnál és elmondom, hogy mit álmodtam.

— Én is álmodom, Rica. Álmomban a szemeidet, az arcodat, a pirosló ajkaidat látom. Ilyenkor, megcsókolsz. Ilyenkor szeretném, hogy ne ébredjek fel; mert te csak álmaimban csókolsz meg.

— Holnap, holnap, — sürgette Rica.

— Holnap megcsókolsz?

— Holnap megcsókollak, — felelte a leány.

Pikkó a magas fű között gyorsan csúszott a sűrü bokrok közé. Rica kémkedve tekintett utána. Hopp! Ott van már. Guggolva, majd lapulva iramodott az erdő felé, mint egy ólálkodó macska. Rica felállott a leshelyéből és dalolva tépte a friss virágokat, mintha semmisem történt volna. A vajda meglátta és feléje indult. Ravaszon pislogott a szemeivel, amint Ricához szólott:

— Elviszi a kánya az olyan csirkét, amelyik egyedűl kapirgál. Jere a sátorba bóbitás csirkém, rigó madaram, aranyos báránykám!

— Nem félek a kányától, a farkastól sem félek — nevetett Rica és dudolva indult le a dombról a sátrakhoz.

Pikkó az erdő sűrüségén keresztül lekanyarodott az úthoz, amelyen Urszut várta. Leheveredett egy öreg

bükkfa árnyékába és hallgatózott. Belől a sűrüségből kutya-vakkantást hallott.

— Jer ide Béka, ne ugass — kiáltotta az erdőbe Pikkó.

Béka vigyorogva lépett ki a sűrüből és újra Pikkóra ugatott. A kutya-ugatás Béka időtöltéséhez tartozott, éppen úgy, mint az egércincogás és a béka-kurutytyolás. Ha valamely falu felett a dombon megállva, leugatott a faluba, az összes kuvaszok éktelen koncertbe törtek ki. Béka nemcsak az embert, de a kutyát is tévedésbe ejtette. Pikkó ismerte már és tréfásan csitította:

— Csiba Bodri, — meg ne harapj!

A Béka Pikkóhoz somfordált és ásitva heveredett melléje, mint egy komondor.

— No, haza innen, — szólalt meg Pikkó és a Béka felé rugott.

— Nem megyek! Veled akarok maradni, — mondotta a Béka.

— Lódulj, most nem kellesz.

— Urszut várod.

— Azért lódulj! — kiáltott Pikkó szigoru hangon.

— Nem hagylak el. Urszu agyonüt.

— Nem félek Urszutól.

— Orozva üt agyon!

— Ne kuruttyolj Ne mondj semmit. Hallod. Béka, azt se mondd, hogy láttál. Különben megütlek. A füled tövét ütöm meg. Attól a föld alá kerülsz. A medve kölykét ellopom Ricának. Ellopnám a király gyémántját is Ricának. Ellopnék érette mindent és megölnék érette mindenkit. Hiszed-e, Béka, hogy téged is megöllek, ha el nem kotródol!

Béka úgy tett, mintha nem törődnék többé vele és

vidám csaholással tünt vissza az erdőbe.

Nemsokára éles fütty süvöltött keresztül a levegőn. Pikkó tudta, hogy Urszu adja a jelt. Két ujját a szájába illesztve, visszafütyült és gyorsan indult felfelé a rengetegbe vezető úton.

Béka hirtelen előmászott a sűrüből, kiszaladt az útra és kémlelte, hogy merre megy Pikkó. Mikor meggyőződött, hogy a hegyre kapaszkodó úton siet előre, gyorsan a fák közé ugrott s nesztelenül surrant az úttal egy irányban Pikkó után. Útjában felverte a heverő nyulat, a füves talajon lapuló szalonkát és a fák tövét kaparászó császármadarat. De Béka nem törődött most azzal, hogy az erdő békés lakóinak nyugalmát, vagy foglalkozását zavarja. Nem kereste a messze ugró mókust, nem ügyelte a fürge menyétet, — csak ment előre az út mentén. Gyorsan bujt át a vizmosásokon. Olykor megállt és hallgatózott. Ilyenkor jól kivehette, amit Pikkó és Urszu beszéltek.

— Még egy jó darabig megyünk, — mondotta Urszu, — míg elérjük a nyirest. A nyires: a fehér erdő. Fehér a kavicstól a föld, fehéren lengenek a levelek, de legfehérebbek a fák kérgei. Azután érjük a fekete erdőt. A napsugár nem süt beléje, mert nem hatolhat keresztül a sűrü fenyőágakon. Fekete a föld és a fekete földből nőnek a nagy magas fenyők, fekete kéreggel, melyből, ha meghasad, — kifoly a szurok. A fekete földön régi, vastag fák hevernek: a halott fák, melyeket megőlt a nagy szél, ami a villámlásból és mennydörgésből születik. Ez a legerősebb szél, amely a legnagyobb fát is a földre töri, ahol aztán meghal és elrothad.

— Itt tanyázik a medve? — kérdezte Pikkó.

— Nem! Itt az őzek, a szarvasok húzódnak meg. A

medve túl van ezen, de nem messze a fekete erdőtől, a szürke szikla alatt lévő barlangban. Két kölyke van. Sokat ér. Ha jól megtanitod táncolni, annyi pénzed lesz, mint Dandónak...

Pikkónak megcsillantak a szemei:

— Siessünk, Urszu!

Meggyorsitották lépteiket. Béka, ahol gyérebb volt az erdő, kitekintett a keskeny útra és látta, hogy a könynyedén siető Pikkó nyomában fáradtan liheg az otromba, lusta cigány...

* * *

A tiszta égen ragyog a nap és sugárözönét ontja le a rengeteg erdőre. De a magas fenyők sötétzöld koronája alatt barna homályban hallgat a mélységes csend. Csak egy száraz ág reccsen alá a fákról s csak a kék szajkó rekedt kiáltása veri fel a gyönge visszhangot. Az őz-csapat vastag, puha mohaágyon pihen, mialatt az őrtálló hím remegő orrcimpával szembe szaglász a lebbenő széllel és füleit hegyezve, figyel a neszre, amely a mélyebben fekvő völgyből hullámzik ide. Megérzi, ha közelben ólálkodik a vérengző farkas és messziről meghallja, ha a száraz gallyak megroppannak a prédára induló medve széles talpai alatt. Ilyenkor nyugtalanul dobbant a lábával, nagyott horkan, amivel a veszélyt jelzi, — mire az erdő legkedvesebb, legvadabb, legkarcsubb és leggyorsabb csapatja, egy pillanat alatt nagy dobbanással valamelyik más völgybe iramlik, ahol a csendet nem zavarja semmi s hol nem kell remegni az életökért.

A medve azonban ritkán vadász őzre. A gyors lábu

és elővigyázó állat nem könnyen kerül a lustább mackó körmei közé. Csak a sebzett őzet üldözi, amit rendesen az ügyetlen vadász küld a farkas vagy medve zsákmányául. Az ilyen pecsenyét a kölykes medve kedveli, amelyikre otthon rendesen két kosztosa vár. És önmagát is jól kell tartania, hogy jól táplálhassa kölykeit.

Az anyamedve néha messze elbarangol kölykeitől, hogy valami élelemre tegyen szert. A medve-táncoltató cigányok az ilyen alkalmat használják fel arra, hogy a bocsokat ellopják. Szembeszállani vele nem tanácsos fegyveres kézzel sem s igy mindig jobb kilesni, mikor a medve nincs a vackában. Az öreg mackó azonban óvatos. Mielőtt elhagyná hosszabb időre kölykeit, kiszaglássza, kihallgatózza, hogy ember nem jár-e azon a tájon. Ha gyanus neszt hall, csak a barlangja közelében kutat sovány gyökerek vagy erdei kagylók után. Az anyai szeretet féltő ösztönével őrködik kölykei felett.

Dandó mindezt jól tudja. Fél napja tartózkodik a rengetegben. Hol sípol, hol pedig ledölt fák törzsét vagdalja és egyre nyugtalanitja biztos távolból a medvét. Ennyi zaj éppen elég arra, hogy a bestia ne távozzék messzire. Még egy hosszut és utolsót sípol s aztán a napra néz, majd az árnyékára tekint. Ebből számitja ki az időt és számitása szerint most kell érkeznie Pikkónak meg Urszunak. Egy félig kidűlt vastag fenyőtörzsre kapaszkodik, ahonnan látja a keskeny erdei csapást, amelyen Urszu és Pikkó nemsokára a kis tisztásra érnek. Kezeivel a vastag ágakba kapaszkodva, előre hajol, hogy jobban lásson. Pikkó és Urszu egyre késnek. Dandó nyugtalankodik. Előbb lassan dörmög magában, majd hangosan káromkodik és csikorgatja a fogait, de már a másik percben hirtelen a fa törzséhez simul és

némán tekint abba az irányba, ahol a kis tisztás látszik. Semmit se lát, de hallja, hogy emberi léptek alatt nagyokat roppan a földön heverő száraz galy. A következő percben Pikkó és Urszu a tisztásra léptek az erdő homályából.

— Messze van még? — kérdi Pikkó és a kezeivel törli izzadt homlokát.

— Piszt, — sziszegi Urszu és inti, hogy most már nem szabad beszélni.

Pikkó elhallgatott. Szótlanul nyult a zsebébe és elővette élesre fent kését.

— Készen tartom, sugta Urszunak.

Urszu csak a szemével pillantott és jelezte, hogy menjenek tovább. A következő percben eltüntek Dandó szemei elől. Ekkor a medve-király gyorsan lekúszott a a fáról és a mögötte álló meredek oldalon kezdett felkapaszkodni. Hol a fák lelógó ágaiba, hol a törzsekbe kapaszkodott és néhány perc alatt elérte a masgaslatot, ahonnan jó messzire lehetett látni és hallani. Pikkót és Urszut nem láthatta, de helyéről mégis figyelhette a történendőket. Egyideig még hallotta lépteik zaját, de aztán teljes csend állott be.

Urszu még csak egy ideig kisérte Pikkót. Egy nagy halomhoz értek, amelyre felvezette Pikkót és onnan előre mutatva, halkan szólott:

— Látod-e amott a nagy szürke sziklát?!

— Igen, — felelt Pikkó.

— Attól jobbra van egy kisebb mohós kőszirt, amelynek az oldalán fenyők teremnek, a tövében pedig van a medve barlangja. Oda lestük be a medvét. Ott vannak a kölykei. Kettő van! Menj és hozd ide előbb az egyiket, aztán a másikat. Az anyamedve csak este tér

haza. Addig messze leszünk! Siess. Én várlak itt...

Pikkó szemeit a távoli sziklára meresztette.

— Siess, mert fogy az idő, — biztatta Urszu.

Pikkó most Urszura nézett, mintha kérdezni akarna valamit.

Urszu megértette:

— Mondom, hogy várlak itt! Vagy félsz? Akkor indúljunk vissza.

Pikkó szó nélkül lesietett a halomról és nemsokára eltűnt a vad rengeteg sűrűjében. Ekkor Urszu hirtelen visszafordult és gyors léptekkel haladt a tisztás felé, amelynek közelében Dandó tartózkodott. Éles füttyére Dandó visszafelelt és rövid idő alatt Urszu fáradtan, lihegve állott a káromkodó medve-király mellett:

— A medve észreveszi és megöli Pikkót. Megdöglik a kutya ma, mert Rica szereti. Pedig Ricának engem kell szeretni!

Urszu nem felelt, de annál élesebben figyelt, hogy nem hall-e valamit. Dandó oldalba ütötte:

— Igazam van-e, tyuktolvaj?!

— Igazad van! Olyan igazad, mint az áldott nap!

— Mit fogsz mondani Ricának?

— Várj még, — mondotta Urszu — a medve nem végezett.

— Akkor én ölöm meg!

Urszu megrettenve nézett rá:

— Tömlöcbe jutsz...!

Dandó harapdálta a vastag ajkait:

— Hát te mire való vagy...?

Eközben Pikkó a barlanghoz jutott. Lassan és óvatosan csúszott egy sűrű fenyőbokor alá s egyideig kémlelte a barlang nyilását. Egyszer csak két medvebocs

jött ki a barlangból s Pikkó rejtekhelyéhez közelitettek. Egyre bátrabban és jobb kedvvel ugrándoztak jobbrabalra és mikor két lábra állva egymást megölelték, úgy tetszett Pikkónak, mintha a két medvetestvérke valami furcsa táncot járna. Különös helyzetében is mosolygott. Még az is eszébe jutott, hogy ugyancsak jótáncu medvék válnának ezekből. De érezte azt is, hogy a tett pillanata elérkezett. A lábait maga alá húzta, mint az ugrásra készülő macska, de az egyik medvebocs megsejtette a veszélyt és gyorsan a barlang felé szaladt. A másik pedig abban a helyben maradva utána bámult, mint aki az egészből semmit sem ért.

Pikkó ebben a pillanatban előugrott, — fölragadta a bocsot és gyorsan szaladt vele abba az irányba, ahol Urszutól elvált. Csakhogy Pikkó tapasztalatlan medvetolvaj volt. Nem tudta azt, hogy a medvebocsnak a száját kell megragadni és azt jól be kell kötni, hogy ne bőgjön, mert egyetlen moccanást észrevesz az anyamedve, ha a közelben tartózkodik. Pikkó hát a rémülve bőgő medvekölyökkel rohant hanyat-homlok Urszu felé, de e pillanatban rettenetes orditás hangzott fel a közelben. Pikkót a megsejtett veszedelem gyorsabb futásra ösztönözte, de hamar éreznie kellett, hogy a medve elől nem menekülhet, csak úgy, ha kölykét elereszti. Ricára gondolt, akiért a kalandra vállalkozott. Eszébe jutott, hogy szégyen érheti, ha medve nélkül tér haza, de eszébe jutott az is, hogyha meg kell lenni, — harcba száll a medvével.

A fenevad már sarkában volt. Rémes és dühös orditásától zúgott a rengeteg. Ekkor Pikkó hirtelen ledobta a medvekölyket, kikapta zsebéből a kését és villogó szemekkel fordult a bestia felé.

A vadállat, mikor ősellenségét: az embert, szembe találta magával, egy pillanatig habozva állott, mintha azt fontolgatná, hagyan rohanja meg. Pikkó ezt a pillanatot felhasználta s nagy gyorsasággal egy vastag fatörzs mellé ugrott. A medve bömbölő haraggal vetette magát utána; hosszu, fehér agyarai elővillantak, amint két hátulsó lábaira állva, azon igyekezett, hogy első lábainak éles és hosszu körmeit ellensége arcába vágja. Pikkó ügyes és gyors fordulatokkal kerülte ki a bestia csapásait. Kését a jobb kezébe szoritotta és lihegve leste az alkalmat, amikor érzékeny dőfést ejthet a vadállaton. A medvét ingerelte az akadály, mely ellenfelétől elválasztotta. Mélyen, szaggatva hörgött, turta a tajtékot és dühösen harapott bele a fa kérgébe. Majd a terjedelmes fatörzs körül vette űzőbe a gyors lábu Pikkót, akinek előnyére vált, hogy kisebb körben tudott forogni, mint erős és vakmerő támadója. A küzdelem percekig folyt, anélkül hogy kárt tettek volna egymásban. Pikkó lihegett már a fáradtságtól, az izgalomtól. Sápadt arcára omlott hosszu haja, a rengeteg vadállataival birokra kelő ősemberre emlékeztetett. Az a tudat, hogy a harc élet-halálra foly: megacélozta izmait s a mindig dühösebben támadó medve-karmok halálos ölelése elől, fürge mozdulatokkal tudott kitérni. De erejét, szívósságát a következő percekben mégis vesziteni kezdé. A veszélyben forgó ember ösztönével érezte, hogy neki ebben a rettenetes küzdelemben addig kell támadólag föllépni, amig elég erőt érez a karjaiban. A medve e pillanatban átölelte a fatörzs egy részét. Rágta, karmolta, mintha utjából akarná ledönteni, hogy Pikkó testéhez férjen, aki most hirtelen magasra emelve kését, mint a villámlás sujtott le a fatörzset ölelő mackó tal-

pára. A késszúrás gyors és erős volt. Az éles és hegyes szerszám a medve talpát átdöfte s mélyen a fába hatolt, miáltal a vadállatot egyik első lábánál fogva a vastag törzshöz szögezte. Erős, hatalmas bőgés rázta meg a levegőt. A medve habzó szájjal a késbe harapott, de nyomban eleresztette, mert szájából is kibugyant a forró meleg vér. Pikkó most menekülésre gondolt, de alig iramodott néhány lépésre a fától, a medve rántott egyet odaszögezett lábán — a kés éle végighasította a talpát, de ugyanekkor szabad volt és a menekülő Pikkónak ismét szembe kellett fordulnia a vérző fenevaddal. De mielőtt a medve elérte volna, hirtelen egy sűrün egymás mellé nőtt fenyő-csoport közé ugrott. A derékvastagságu fenyőszálak közt Pikkó jól elfért, de a medve nem juthatott annyira közelébe, hogy fogaival elérje. Az átszurt talpát sem tudta fegyverül használni, de épen maradt lábával, mellyel a fatörzsek között Pikkóhoz kapkodott, hol hátba, hol mellbe verte. Olykor a körmeit is ruhájába mélyesztette, úgy, hogy Pikkó testéről rongyokban lógott le a kabát és háta, melle több helyen vérzett a dühöngő bestia körmeitől. Ereje rohamosan fogyott, de azért az élethez ragaszkodás szívós kitartásával védte magát. A halálos küzdelem e rettenetes perceiben olyan helyzetbe jutott, hogy a medve lábát, mikor az a torkához kapott, megragadta és kétségbeesése minden erejével belekapaszkodva, tartotta. A véres habot túró vadállat tátott szájjal bőgött és ellenfelének szemébe fújta forró páráját. Pikkó görcsösen fogta a medve lábát, de mégsem tarthatta sokáig az erős állatot, amely egyetlen mozdulattal közelebb rántotta magához és hirtelen az egyik kezébe harapott. Az eddig hang nélkül kűzdő Pikkó felordított az éles

fájdalomtól és a másik kezével a medve orrát ragadta meg, de ugyanekkor annyira előrehajolt védett helyéről, hogy a medve elérte a mellét. Iszonyú fájdalom nyilallott keresztül az agyán. Ereje elhagyta, látása elhomályosult s a következő pillanatban eszméletlenül roskadt össze. A medve rá akart ugrani, de ebben a pillanatban haragos kutyaugatás hangzott ki a közeli sűrü fenyves közül.

A medve kölyke, amely eddig csöndesen szemlélte a küzdelmet, félve szaladt anyja mellé és keserves nyöszörgéssel figyelmeztette az uj veszedelemre. A kutyától minden állat fél és megriad. A hatalmas vadkan is eliramodik a vackáról, ha kutya kaffantja el magát a közelben. Ösztönszerüleg sejtik a vadak, hogy a kutya az ember hűséges követője. Ahol kutya van, ott van az ember is. Az ember megélhet a kutya nélkül, de a kutya nem él meg az ember nélkül. Bizonyos, hogy ez a vadak ösztönében olyan elevenen él, mint az ember tudatában.

A medve, mely az alélt Pikkót talán egy pillanat alatt széttépi, most a hang felé hegyezte füleit. Az ugatás egyre hallatszott dühösen, megszakitás nélkül. A medve nyugtalankodott. Rá se nézett többé a mozdulatlan emberre; a kölykéhez fordult és halk morgással, három lábon is, gyorsan indult a barlangja felé. Felhasitott talpából hulló nagy vércseppek jelölték útját. A bocs mindenütt a nyomában haladva, csakhamar eltűntek a véres küzdelem szinhelyéről...

* * *

Dandó, aki rejtekhelyén Urszuval együtt hallgatta a

medve bőgését és hallotta Pikkó fájdalmas kiáltását is, — egyszerre összerezzent és elfojtott hangon káromkodott, majd igy szólt Urszuhoz:

— Hallod? Ember jár ott!

— Hallom! Ugat a kutyája.

— Vajjon hamar jött...?

— Úgy lehet — felelt Urszu és hallgatta a kutyaugatást.

— De hátha későn...! Hátha a medve már végzett vele.

— Az is lehet, — hagyta rá Urszu.

Dandó hátbavágta és csikorgatta a fogait:

— Minden lehet? malac-tolvaj, tyuk-lopó, cigányok csúfja! — neked minden lehet? No jó! Mindjárt meglátjuk! Meg kell halni annak, aki Dandó utjába áll. Tudod-e te kutya! Ha egy szót szólsz erről...!

Gaz, gyilkos tekintettel mérte végig Urszut és szorongatta a baltája nyelét.

Urszu a vállai közé húzta a nyakát és ravasz alázatossággal szólott:

— Annak már vége. Megdöglött, mint a rühös gebe!

— Ezt szeretem hallani, de látni is szeretném, — mondotta Dandó és óvatosan elindult. Urszunak intett, hogy kövesse. Néhány lépést tettek és hirtelen megálltak. A kutya ismét ugatott. Nem is egy kutya hallatszott már. Vékonyan, vastagon hangzott a csaholás, ugy, hogy zúgott bele a rengeteg. Dandó dühöngött:

— Mi ez? Ki jár itt ennyi kutyával?

— Vadászok, — figyelmeztette Urszu. — Baj lesz, ha észre vesznek.

— Fordúljunk vissza, — sürgette Dandó. Itt pusz-

tul az úgyis.

— Már elpusztult, — erősitette Urszu, hogy Dandót megnyugtassa és kedvébe járjon.

Többet nem is beszéltek, hanem szótlanul siettek le a sötét fenyvesből, a fehér nyiresbe, amelyen át Dandó a legrövidebb úton vezette Urszut is a lakásához.

* * *

Fenn a rengetegben lassanként elhallgatott minden nesz, csak Pikkó véres küzdelmének a szinhelyén hallatszott csendesen valami fájó, keserves zokogás. Béka sirdogált, a vérző mellű, a szétharapott kezü Pikkó mellett, aki sápadtan feküdt még mindig azon a helyen, ahol összeroskadt. Béka eltévesztette a nagy sötét rengetegben szem elől Pikkót és Urszut és megkésve érkezett ahhoz, hogy őrködjék az élete felett. Csak akkor sejtette meg a veszélyt, amikor Pikkó fájdalmas kiáltását meghallotta. Mit tehetett mást a medve ellen, minthogy ugatásával próbálja elriasztani. Tudta azt Béka, hogy a kutyától fél a vadállat, de most azt hiszi, hogy tudományával későre érkezett Pikkó védelmére, akinek sápadt arca fölé borúl és egyre hullatja rá könnyeit. És amint sír, amint csendesen jajveszékel, még jobban eltorzul az arca. Szélesebb lesz a szája, laposabb az arca, keskenyebb a homloka; komikus, igen komikus a Béka, de azért olyan szomoru, olyan fájdalmas, hogy egy pogány sem nevetne rajta.

— Ne halj meg Pikkó, — zokogott a guggoló Béka, — ne halj meg, mert nem lesz többé, akit szeressek. Nincs több cigány rajtad kivül. Én is gonosz ci-

gány vagyok Pikkó. Én is lopok, mint a többi. Te nem vagy tolvaj, nem vagy részeges, nem versz meg senkit. Te soha sem bántottál, Pikkó, Ébredj no! Ébredj no!

Kezeit rátette Pikkó hideg homlokára és gyöngén mozgatta a fejét.

— Ébredj no! Nem szállt el a lelked. Benned van, csak alszik. Érzem, hogy élsz Pikkó !

Az alélt Pikkó felnyitotta szemeit és mereven tekintett Békára, aki sírva, nevetve biztatta:

— Talpra, drága nyulacskám! Talpra, aranyos bogárkám! Béka van itt. Béka segit neked! Csak talpra. Menjünk innen. Elviszlek a hátamon, — elviszlek az ölemben... csak menjünk!

Pikkó arcán bágyadt mosoly sugárzott, amikor Békára nézett, aki most már azon igyekezett, hogy valamikép talpra állitsa.

— Vigyáz Béka! — szólalt meg halkan Pikkó. — Vigyázz a kezemre. Fáj, nagyon fáj. Elharapta a medve!

Béka csak most vette jól szemügyre Pikkó sebeit. A bal keze át volt harapva; a mellén és torkán seb tátongott. Arcán szintén fájdalmas sebet vágott a medve éles karma.

— Meg fogsz gyógyulni Pikkó — vigasztalta Béka. Szedek ezerjófüvet, mályvalevelet. A levéllel bekötözlek, a vizével megöntözlek. Add a kezed... Azt, amelyik nem fáj!

Erre Pikkó jobb kezét nyújtja Békának s a következő pillanatban talpra állt. Teste még egyre remeg, sebei fájdalmasan égnek, de ahhoz a fajhoz tartozik, amelyet nyáron perzsel a nap, télen dermeszt a hideg. Szabadon fújja a szél, veri az eső. Sárba, vizbe gázol, — porban fetreng és a puszta földön alszik. Erős, szí-

vós, egészséges, mint a vad, melynek csak vacka van. Egy rossz sátor..., de még az se kell olyankor, amikor minden bokor szállást ad. Az ilyen ember edzve van és könnyen viseli a fájdalmat.

Pikkó ép kezével a Béka vállára támaszkodik és szótlanul indulnak el úttalan útakon. Az alkonyat lassan ereszkedik alá és a sötét rengeteget nemsokára az éj misztikus homálya vonja be. Csak jó darab idő mulva kérdi Pikkó:

— Merre vezetsz, Béka?

— Napkeletre!

— Napnyugatról jöttünk!

— Napnyugaton az ördög van! Azért hozott ide, hogy a pokolba vigyen. Ott az ördög ismét rád találna Pikkó és többé nem szalasztana el. Napkeletre megyünk, amig elérjük a tiszta forrásvizet. A tiszta viz lemossa a vért, megenyhiti a szomjadat és gyógyitja a sebeidet.

Ismét szótlanul baktattak a sötétben. A nagy fenyves lassanként elmaradt. A törpe nyirest, majd a bükkerdőt érték el. Pikkó fáradtan kapaszkodott Béka vállaiba.

— Csak egy kicsit, még egy kicsit! — biztatta Béka.

Alig haladtak pár ezer lépést, gyönyörü tisztásra jutottak. Béka megállott és hallgatózott. A vadvirágos tisztás tulsó végén bokros foltok látszottak, melyek közt hangosan csattogott a fülemüle.

— Ott a tiszta forrás. Pikkó! Hallod a jó istenke madarát? Ahol az énekel, ott tiszta viz bugyog a földből és virágok teremnek, melyeken méhek, pillangók röpködnek.

Alig tettek néhány lépést, Béka ujjongva kiáltotta:

— Hallod-e, Pikkó?! Csörömpöl a patak!

Egy magánosan álló törpe bükkfa alá érkeztek, amelynek sűrü koronája jó fedélnek kinálkozott.

— Fáradok, Béka, — szólalt meg gyönge hangon Pikkó.

— Nem megyünk ma tovább! — felelt Béka és gyöngéden ültette a puha fűre a szenvedő Pikkót, aki könnyebbülve sóhajtott fel, hogy végre megpihenhet.

— Maradj csendesen itt, — szólt Béka és gyorsan tűnt el a fák közé.

Pikkó fáradtan húnyta le szemeit. Aludni szeretett volna, de sebei élesen sajogtak. Panasz nélkül tűrt és Békára bízta sorsa intézését. A fürge Béka csakhamar visszatért, nagy halom száraz avart cipelve magával. Ebből készitett puha párnát Pikkó számára. Mikor aztán jól elhelyezte betegét, hozzálátott a gyógyitgatásához is. Előbb tűzet rakott száraz gallyakból; azután magyarófa hajából valami edény-formát készitett, ami ha nem is volt tökéletes, de alkalmas arra, hogy a közeli havasi patakból friss és üde vizet meritsen vele a szomjas Pikkónak. A sebeket megmosta, összetépett ingének alkalmasabb részeit arra használta, hogy a fákról szaggatott tiszta, hűs lombot az égő sebekre kötözze, ami hihetőleg enyhitette a fájdalmat, mert Pikkó a száraz avarból vetett ágyon látszólag nyugodtan szendergett.

— Alszol? — kérdezte Béka, mialatt a tűzre néhány száraz ágat dobott.

— Nem! — válaszolt Pikkó lassú hangon.

Béka melléje heveredett és beszélni kezdett:

— Mondottam ugy-e, hogy Dandó vesztedre tör.

A véres kezü tolvaj cigány el akar tenni láb alól. Útjában állsz, Pikkó, mert Rica miattad gyülöli. Pedig ő Ricát szereti. Szereti a fekete szemét, a piros orcáját, a fehér fogait...

Pikkó nyugtalanúl mozgott.

— Csak légy csendesen. Rica nem szereti Dandót. Akkor se szeretné, ha a medve megölt volna. Már pedig azt fogja hinni, hogy nem élsz és akkor százszor jobban utálja. Dandó erős, bátor, kegyetlen, — de Rica mégsem fél tőle, mert Rica szép és Dandó szereti. Tudom én, hogy a fehérnép akkor a legerősebb, amikor legjobban szeretik. De téged mégse tudna megvédeni, Pikkó. Téged megölne az erős cigány. Pedig neked élned kell. Te is erős léssz, egészséges és akkor... De addig elkerüljük a vajdát. Utat vesztünk, hogy ne akadjon ránk a Dandó kopója.

Pikkó bágyadt tekintetével nézett Békára, aki nagy beszédes kedvében volt:

— A váralji sánta kovácshoz megyünk. Annak a felesége mindent tud. Meg tudja gyógyitani a beteg tehenet, a törött lábu lovat. A pokolvarra ráolvas és elmúlik. Akit megigéznek, azt is lábra állitja. Eleven szenet dob egy pohár vizbe, keresztet vet a pohár felett, kilenc cseppet kell inni belőle és elmulik a baj, mintha nem is lett volna. Amig meggyógyulsz, én koldulok, Jut abból a kovácséknak is. Voltam én már náluk, mikor elmaradtam a vajdától és szívesen láttak, mert sokat koldultam. Mindig tartanak egy-két koldust, de velem versenyezni nem lehet, mert ha én lehorgasztom a fejemet, meggörbitem a hátamat, sántitok a lábammal; olyan istenvert nyomorék nincs több a világon. Majd meglátod, milyen becsület lesz!

Erdélyi Magyar Könyvtár

Pikkó némán bólintott, jeléül annak, hogy megértette. Béka azonban nem fogyott még ki a mondanivalóiból.

— Éhes vagy, tudom. Éhes vagyok én is. De nemsokára eljő a hajnal és enni fogunk. Aludj csak, Pikkó. Alszom én is, úgy mint a nyúl: nyitott szemmel és nyitott füllel. Hallani fogom, mikor a cserjésben ver a fülemile és látni fogom, mikor a hegy mögűl kiragyog a fiastyúk. Ez a hajnalt jelenti. Hajnalban pedig élelmet keresek. Epret szedek a tisztáson; — a fűben megtalálom a vadméhek köpűit s a magyarótyúk tojását a bokrok alatt... Hallod, Pikkó? Júhnyáj van a közelben. Ide hangzik a csengő, mikor a kolompos megrázza a fejét. Majd édes, meleg tejet koldulok isten nevében...

Pikkó már nem hallott semmit. Elgyötörve a nagy izgalomtól, mély álomba merült. Béka is elhallgatott. Hanyatt dőlt, karjait a feje alá helyezte és sokáig nézte a tiszta mennyboltozat szikrázó csillagait. Az enyhe nyári szellő idehozta a virágos mezők illatát s a dús lombu fák suttogó nesszel bólintgattak körös-körül. — Valahol egy tücsök cirpelt s a magas fűszálakon sáskák zizegtek...

VI.

A LAKODALOM.

A keleti horizonton fehéredni kezdett az ég, melynek alsó határait éles világos csík választotta el a hegyek sötét körvonalaitól. A csillagok lassan halványultak. A fehér derengésre mind több-több vöröses fény borult, végre az is eltűnt, mikor ragyogó biborával szórta tele a hegyek ormait a királyi nap. Lent a völgyben még homály borongott. A karaván hajnali álomban szendergett. Az apró ponyva-sátrak is szúnyókálni látszottak, csak a vajda sátra előtt lebbent félre a bejárat felett függő, piros csíkokkal tarkitott lepedő. Rica lépett ki a sátorból. Ijedten nézett szét, mint a fészkéről elriasztott madár. Rövid szoknyája térdéig ért s dús fekete haja fodros karikákban kigyózott vállain. Mezitláb szaladt végig a friss harmatos füvön s a következő pillanatban Marica sátrába lépett.

A cigány asszony ébren guggolt a kopott pokrócán és kérdő arccal nézett Ricára, aki hirtelen melléje térdelt:

— Marica anyó, hol van Pikkó ?

— Nyulak ösvényén, őzek útján, erdők ágabogán!

— Nem igaz, nem! Elcsalták, megölték, a föld alá

tették. Nem látjuk többé soha!

— Miért mondod? Kitől tudod? — kérdezte elsápadva Marica és vén melle erősen zihált a felindulástól.

— Tudom, Marica, tudom! Álmot láttam, gyászos, szomorú álmot. Láttam anyámat, Marica. Hozzám jött, megölelt és keservesen siratott. Mikor azt álmodom, hogy a meghalt anyám sirat, akkor mindig veszedelem ér.

Maricát babonás félelem fogta el és reszketett. Talpra állott, kisietett a sátorból és síró, vészes hangon kiabált:

— Pikkó, Pikkó!

Rica mellette állott. Sápadtan, dideregve nézett szét és hallgatózott, — vajjon felel-e Pikkó a hivásra.

— Jaj jaj, — bőgött az öreg Marica, — elrabolták, megölték!

A jajveszékelésre megriadt a karaván, mint a felbolygatott hangyaboly. Piszkosan másztak elő vackaikból és tanácstalanul verődtek csoportba. A vajda is felcihelődött. Mikor Marica meglátta, még hangosabb siránkozással panaszkodott:

— Oda van a rajkóm! A drága szép rajkóm; — a gyönyörüséges fekete purdém!

— Ne rökölj! — feddette a vajda és komolyan szemügyre vette a karavánt. Sulyos gombokkal terhelt ködmönét, melyet a karján tartott, — felöltötte, mint a hatalom jelvényét és szigorú hangon kérdezte: Ki hiányzik még a karavánból?

Egy hosszukás fejü, lószemü cigány szólott:

— Én a Békát se látom!

— Jaj! szisszent fel Marica. — azt is megölték!

— Ne csaholj! — szólt rá a vajda ismételten. Lopni mentek. Lopni csalta el a Béka. Majd visszakerülnek.

A természetesnek látszó magyarázat megnyugtatta a karaván, csak Marica szepegett tovább és Rica harapdálta az ajkait. Szótlanul nézett maga elé s ha felemelte néha tekintetét, szemeiben sötét, kegyetlen harag villogott.

Eközben egy közeledő alak vonta magára a karaván figyelmét. A lomha járásáról egyszerre többen is felismerték s az izgalom hangján kiáltották: „Urszu! Urszu!"

Erre ismét csend állott be. Mindannyian úgy érezték, hogy Urszu tud a dologról, Urszu valami hírrel érkezik.

Mikor Urszu a várakozó csoporthoz ért, a vajda magához intette:

— Vizes a bocskorod, vörös a szemed, rongyos a gúnyád. Elszalasztottak, vagy magadtól jöttél? Bujdosol-e, vagy igaz úton jársz?!

— Nem bujdosom, senki sem kerget, tiszta a kezem, — felete Urszu.

A vajda mégis gyanus szemmel nézett reá. Egy menekülő tolvaj bajt hozna a karavánra. Ez pedig igen kellemetlen olyankor, amikor a vajda Rica vőlegényét várja. Urszu nyugodtnak látszott és rövid pihenés után elmondotta, hogy Dandótól érkezik, aki őt előre küldötte. A medve-király csak később jő. Embereit és medvéit is magával hozza. Parádés lesz a lakodalom! Dandó kitesz magáért, mert van pénze és szereti Ricát.

— Sokat ehettek, sokat ihattok, cigányok, — folytatta Urszu. Minden purdé, vén dádé korában is megemlegeti a Dandó lakodalmát!

Nagy örömriadalom hangzott fel Urszu szavaira. Csak Rica hallgatott. Arca halvány volt és egész testében reszketett. Marica, aki Rica mellett állott, most hirtelen Urszu mellé lépett, megrántotta az otromba cigány darócát és fogatlan vén száját gúnyos mosolyra vonta:

— Hivd meg Pikkót is a lakodalomra, akasztófacifrázó!

Urszu egy pillanatig ijedten nézett Maricára, de csakhamar közönyösséget szinlelt, körülnézett és így szólt:

— Hol van Pikkó? Én nem látom!

— Ott van, ahová tettétek, — kiáltotta Marica és habzott a szája, reszketett a hangja, mialatt szidalmait, átkait szórta Urszura és gazdájára.

A karaván csodálkozva és bámulva nézett össze. A vajda nagy csattanással ütötte össze a tenyerét, ami annyit jelentett, hogy csend legyen, mert szólni akar:

— Nemcsak a fogad hullott el, vén banya, hanem az eszed is. Meg vagy bolondulva! Mi köze Urszunak, mi köze Dandónak a te Pikkódhoz? Nincs itt?! Akkor elment! Lopni ment a Békával, Béka tanitja, hogy kell ellopni a libát, a tyúkot, a gúnyát. Aki nem lop, nem él. Akinek ad az Isten, az is adjon a szegény cigánynak. Mert aki nem ad a cigánynak: azt megbünteti a devla. Ahhoz elküldi a cigányt, hogy lopja el tőle!

A cigányok vidáman néztek össze és örvendezve ugráltak.

— Igaza van! igaza van!

Urszu a lószemü cigányhoz fordult:

— Béka is elment?!

— Köd előtte, köd utána, — felelte a lószemü, ami annyit jelentett, hogy nyoma veszett annak is.

— Azt is eltettétek láb alól, — kiáltotta Marica, aki állandóan figyelte Urszut.

A nagy melák cigány zavarba jött egy percig. Majd a füle tövét vakarta, mintha gondolkoznék. Az jutott eszébe, hogy Béka szemmel tarthatta őket, mikor a rengetegbe indultak és azt aligha felfalta a medve. Előbb-utóbb vissza kerülhet és elárulja a karavánnak, hogy vele látta Pikkót. Végre van tolvaj-becsület is és vége a becsületnek, ha tolvaj hazudik a tolvajnak. A környezet észrevette, hogy Urszu töri valamin a fejét és csendben várakozott. A lomha cigány ekkor vigyorogva fordult Maricához:

— Ne tedd magad, vén cigányné! Pikkó nem veszett el. Megjő, ha az ördög el nem vitte.

— Ha nem verték láncra a „csendérek", — jegyezte meg a vajda.

— Pikkó nem rabló, nem véreskezü, nem zsivány, — védelmezte Marica.

— Mégis rabolni ment, — pattogott Urszu. Medvekölyket akart rabolni. Kölyökmedvét kell fogni annak, aki medvetáncoltató akar lenni.

— Veled ment el bivalyfejü? — kérdezte Rica és kegyetlen gyülölettel nézett szemébe Urszunak.

— Velem is, nem is! — mondotta a lomha cigány és zavartan dadogott. — Velem jött, de csak addig, ameddig...

— De nem jött vissza veled és vissza se fog jönni, — szólott Rica és könnyes szemeit Marica felé fordította.

Rica hangjából kiérezte a vajda, leánya bánatát, de azt hitte, hogy a szánalom az, ami könnyet csal szemeibe. Vigasztalni próbálta, mert mégis gyanus dolog a

vőlegény előtt, ha a menyasszony egy más legényért kesereg:

— Ne gondoljatok rá, — mondotta, — ne nyafogjatok utána, mert visszajő. Messze futott a nyúllábu tolvaj, de haza jő. Alszik valahol most az árnyékban.

— Vagy pedig eltévesztette az utat, — egészitette ki Urszu a vajda szavait.

— El hát! el hát! — ismételgette a vajda és kémlelte, hogy milyen hatást tesznek Ricára a vigasztaló szavak.

Rica pedig nem árult el semmit. Úgy állott Marica mellett, mintha Pikkó sorsa többé nem érdekelné. Azt azonban senki sem vette észre, hogy mialatt látszólag nyugodtan a távolba nézett, — lassú, suttogó szavakat intézett Maricához, aki kajánul nézte Urszut és az álla hegyén gyéren tenyésző néhány szőrszállal babrált. A vajda még egy ideig szemlélgette a csapatát és egyikét másikát tisztálkodásra utasitotta, mert illő dolog, hogy Rica lakodalmára megmosakodjék a karaván. Azután a sátrába vonult. A cigányok pedig előszedegették a cifrább rongyokat. Egyik-másik hájjal kenegette a csizmáját, vagy pedig új szijat fűzött a bocskorába. Az asszonyok piros keszkenőket kötöttek a fejőkre és szines kagylókat raktak a hajukba. Urszu a lószemü cigány társaságában a gyepre heveredett, ahol kedélyesen bagóztak. Az egész karaván meglátszott, hogy nagy ünnepélyre készül és bizonyos izgalommal várja a medve-királyt. Csak Rica állt még egyideig közönyösön és aztán anélkül, hogy észrevették volna, a Marica sátorába surrant.

— Siess, siess! — sürgette Maricát. Akármi történt, meg kell tudnunk mindent.

Marica a pokróc csücske alól piszkos kártyát húzott elő. Bűvös szavakat mormogott, — ujjával cikornyás vonalakat húzott a levegőben és végre elemeltette Ricával a kártyát. Ujabb hókusz-pókusz után egymásután kezdette kirakni a mocskos figurákat. Rica lélekzetét is visszafojtva figyelte a lapokat. Marica minden kirakott kártya után mormogott, olykor fájdalmasan sóhajtott:

— Jaj, jaj! Rosszat mond! Bánat, szomoruság!

— Rakjad tovább! — sürgette Rica és idegesen mozgolódott.

— Rossz ember leselkedik reá!

Most felemelt egy leboritott kártyalapot s mielőtt megnézte volna, súgva szólt Ricához:

— Ez mondja meg a sorsát!

Félve, lassan nézte meg a kártyát s a következő pillanatban élesen jajdult fel:

— Vége van... a makk-ász... a halál... Oh jaj, jaj... meghalt!

Szétverte a kártyacsomót, a pokrócra vetette magát és a haját tépve kinosan vonaglott. Rica elfehéredett ajakkal, merev tekintettel bámult maga elé. Majd Maricához hajolt, megfogta a kezét, a vállát és úgy rázta:

— Ne sírj, Marica, ne átkozódj! Nehogy megtudja valaki, amit mi tudunk. Ne lássák, hogy sirunk, ne lássák, hogy jajgatunk. A gyilkos elszalad a könnyektől. Marica. Nézz az égre, ahol a nagy felhők szállnak. Mindenik felhön a meghaltak lelke száll. Mind közelebb, közelebb jönnek. Széles sötét árnyékukat messziről látjuk, amint szaladnak a földön és amikor hozzánk érnek, hűvös leheletük az arcunkba csap, a lélek leszáll a felhőről egy pillanatig és súgni fog valamit. Eljő a Pikkó lelke is Marica, hogy megsúgja nekem a gyilkos

nevét. De hallgass addig! Ha a bánat összeszoritja a torkodat: nyeld le. Ha a szemed nedves lesz: száritsd meg. Ha a szád kiáltani akar: szoritsd össze! Légy óvatos és jókedvű!

Marica lassan felemelte a fejét és csodálkozva nézett Ricára, aki tovább beszélt:

— Ha fáj, nekem fáj. Ha sirni kell, én siratom. Ha meg kell halni, én halok meg... Te csak várakozz és tedd azt, amit mondok... Eljő Dandó a menyasszonya után. Rica férhez megy. Rica nevet, dalol, táncol. Te pedig jól figyelj rám, hogy mit sugok neked nevetve és mit dalolok a füledbe. El ne feledd, Marica, amit akkor hallasz...

Ricának égtek a szemei, kigyúlt az arca. Egy pillanat alatt felrántotta a földről a guggoló Maricát:

— Talpra, anyó! Rica férjhez megy. Jőjj velem és öltöztess menyasszonynak. A hold elfogyott és ismét megnőtt. Értem jő Dandó. Menjünk Marica!

Rica megfogta a még mindig bámuló cigányasszony kezét és gyorsan a vajda sátorába vezette.

Urszu, ki eddig vigan bagózott a lószemü cigány társaságában, hirtelen fülelni kezdett. Messziről meghallotta, hogy Dandó legényeivel és medvéivel közeledik. Hamar összeszedte magát és elébe sietett. Tudtára akarta adni, hogy Pikkó nem került haza, ami kellemes lehetett a medve-királynak. Mikor azonban azt is megmondotta Urszu, hogy a Béka nevü cigány is vele tűnt el, Dandó egy kissé megdöbbent. De csak egy pillanatra, hogy aztán annál dacosabban vesse fel széles ábrázatu fejét és vad marcona tekintetét. Mit bánta Dandó, ha az egész karaván felfalták a medvék, csak Ricát kaparinthassa el.

Ezalatt a sátrak népe a szabadba gyülekezett ki. Néhány hegedüs a vajda sátra előtt foglalt helyet. Dandó népe rikoltozva, lövöldözve tért be az útról a karaván-sátrakhoz, ahol nagy rivalgással fogadták. Megszólaltak a hegedűk és a zene után felharsant az ének. Dandó büszkén lépdelt elől, míg a hatalmas Kokót két izmos legény vezette utána. Mikor a sátrakhoz érkezett Dandó, a vajda minden diszét és ékszerét magára öltve, elibe lépett s pálinkával szinültig töltött serlegét oda nyújtotta:

— Igy legyen tele életed szerencsével!

Dandó nagyot hörpintett az italból és e szavakkal nyújtotta vissza:

— Igy osztom meg veled a szerencsét!

A vajda is meghúzta a serleget.

Most Rica lépett ki a sátorból. Szines szalagok lógtak le a válláról, koszorú volt a fején és egy másik telt serleg a kezében. Mosolyogva nyújtotta Dandónak:

— Igy legyen életed tele szerelemmel.

A medve-király elkapta a serleget és mohón ivott belőle, mintha valóban Rica szerelmét inná. Azután visszaadta:

— Megosztom veled a szerelmet.

Rica szintén ivott a serlegből és Maricának nyújtotta:

— Tölts bájitalt bele, hogy el ne fogyjon a szerelmünk soha.

Marica sunyi vigyorgással vette át a serleget és a vajda sátorába vitte. Dandó pedig kézen fogta menyasszonyát és sátortól sátorhoz vezette. A zenészek minden sátor előtt muzsikáltak. Dandó táncolt menyasszonyával és nagyokat húzott a zöld butykokból, me-

lyekkel mindenütt megkinálták.

Mikor kifáradt a tánctól és elszédült az italtól, így szólt Ricához a vajda előtt:

— Most menjünk a faluba a paphoz!

Rica kacagott és tapsolt:

— Minek a paphoz? A cigány nem jár a paphoz. A cigány a gólyához és a görbe fűzfához megyen. Várj, mert nem tudom még, hogy szeretsz-e? Gyertyát gyújtok a pataknál s meglátom, hogy elfújja-e a szél. Virágot ültetek a sátrad eleibe s meglátom, hogy kivirul-e? Akkor megyünk a paphoz, addig a fűzfához.

Dandó rántott egyet a vállán:

— Úgy is jó!

Még egy ideig folyt a dáridó. Ittak, daloltak, táncoltak. Majd néhány abroszt végigteritettek a gyepen és körülülték, hogy elköltsék a lakodalmi ebédet is. Dandó bátor, kedves és jókedvü akart lenni és mindezeket a tulajdonságokat a pálinkából szokta kicsalni. Sűrün ivott nagyokat. Már azt hitte, hogy elég bátor és elég kedves. Bamba vigyorgással hajolt Ricához:

— Hol van Pikkó? — kérdezte és gúnyosan rö-högött.

Rica összerázkódott, de a következő pillanatban ismét mosolygott és közönyösen mondotta:

— Elvitte az ördög.

— A pokolba és vissza se hozza, — szólt Dandó és várta, hogy milyen hatást tesz Ricára.

A leány fájdalmát, gyűlöletét és utálatát mind leküzdve, úgy tett, mintha nem törődnék semmivel. Hirtelen felállott és intett a muzsikusoknak, hogy táncolni akar. A zene megszólalt és Rica szilaj táncra perdült. Közbe énekelt — körülugrálta a cigányokat. Majd Ma-

ricához lejtett s hangosan dalolta:

— Jött a felhő sötét árnyékkal, hüvös árnyékkal. Leszállt a lélek s fülembe súgott siró panasszal.

A Rica jó kedve Dandóra is elragadt. A medvekirály mulattatni akarta menyasszonyát és a medvéjét vezettette elő. De mikor a részeg Dandó a medvéhez közelitett, a bestia iszonyú dühbe jött. Bőgött, rázta a fejét és hatalmas talpaival kapkodott a gazdája felé. Dandó egyideig próbálkozott, hogy táncolni kényszeritse, de a fenevad nem engedelmeskedett. A cigány végre is haragra lobbant, végigsózott botjával a medve oldalán és otthagyta.

— Húst evett a kutyának való! Ilyenkor dühös és nem engedelmeskedik, — magyarázta Dandó, — majd a vajdához fordult és nagyhangon beszélte el, hogy a másik két medvét eladta egy állatsereglet tulajdonosának. Holnap elhozzák a pénzt az eladott medvékért. — Többet érnek, mint négy ló és két ökör, — dicsekedett Dandó.

Ezután a házasság ceremoniáját végezték el. A vajda Ricát ünnepélyesen Dandóhoz vezette:

— Majd ő lesz az urad és ő parancsol.

Dandó megölelte a Rica nyakát és megcsókolta a homlokát.

Két cigányasszony kopott faládát hozott elő és Marica abba rakta a Rica ruháit, szines üveggyöngyöket, tükröt és más apróságot. Mikor ennek is vége volt, a vajda elővette a pálinkát, mindenkinek töltött és igy szólt:

— Most búcsúzzunk el!

A cigányok ittak, a muzsikusok szomorú nótába kezdettek. Rica minden sátoraljtól búcsúzott. Maricát

hosszasan ölelte, mialatt a fülébe súgta:

— El ne feledd, Marica, hirt hozni. A harmadik reggel hagyd el a karaván... Várlak...!

* * *

Rica a medve-király oldalán egykedvüen lépdelt új otthona felé. A bepálinkázott karaván egy része még jódarabig dalolva, táncolva kisérte az új párt s azután visszatértek sátraikhoz, hol a vajda kiadta rendelkezését, hogy reggel fel kell szedni a sátorfát, mert tovább indulnak.

VII.

A SZABADULÁS.

Sötét este volt már, amikor Dandó feleségével és embereivel haza érkezett. A medve-király belökte a viskó ajtaját és a kopott állatbőrökkel, durva pokróccal leteritett szalmaágyra ültette Ricát:

— Itthon vagyunk. Pihenj, amig visszatérek!

Ezzel Dandó kiment, hogy medvéit a vesszőből fonott és vályoggal tapasztott ólban elhelyezze. Rica hallotta, hogy Dandó odakünn káromkodik. Kokó morgott és az éles agyarait mutogatta. Mindig vad haraggal, égő szemekkel ágaskodott, ha gazdáján a pálinka szagát érezte, mert Dandó, amikor ivott, rendesen megverte a szelidithetetlen medvét. Míg Dandó vadállatjaival vesződött, Rica körülnézett a viskóban. Ösztönszerüleg undorodott minden tárgytól, amit ott látott. Ami azonban első tekintetre a szemébe tűnt, csupa jelentéktelen rongyok, rozoga piszkos butordarabok, néhány érc- és cserépedény volt. És amikor ezeket nézte, mindig úgy érezte, mintha Dandó szúrós szeme vigyorogna feléje, mintha sárga metszőfogait mutogatná undoritó mosolygással, mintha bozontos kosfejét előre tolná a sötét szegletből. Nehéz, átható szaggal volt tele a levegő, mintha nedves penész és rothadó hulla pá-

rázata folyná körül egész testét. Fázott, didergett, mert minden Dandóra emlékeztette. Még a levegő is, amelyet a marcona cigány gőzölgő teste szennyezett be. Révedező szemeivel az ágyra pillantott, melyen egy szegekkel kivert vastag bunkó feküdt. A barna vasszegek között itt-ott fényes rézfejü szegek csillogtak és ahogy Rica nézte, szinte elkiáltotta magát, de a rémület összeszoritotta a torkát. A pislogó faggyúgyertya világánál úgy rémlett Ricának, mintha a félelmes bunkó megmozdulna, fényes réz-szemeit reá meresztené és mozdulatait kémlelné. A leány rettegve fordult el és ki akart szaladni a viskóból, de e pillanatban nyilt az ajtó és Dandó sötét alakja állott előtte. Rica ijedtében elkiáltotta magát és támolyogva dűlt a viskó falának. Dandó megragadta a karját és csodálkozva nézett reá:

— Mi az?! Mi bánt? — kérdezte és hangja ingerült volt, mintha szerette volna összemérni erejét azzal, amitől Rica megrettent.

A leány reszketett. Szemét lehúnyta és úgy érezte, hogy valami nagyon erős szörnyeteg tartja karmai közt, mielőtt felfalná.

— Mi bajod?! — kérdezte ismét Dandó és bizonyos kiváncsisággal várt a feleletre.

Rica nem mert ránézni. Borzongott és vacogtak a fogai, amikor lassú, nyöszörgő hangon beszélni kezdett:

— A rossz lélek járt itt. Mellemre feküdt és fojtogatott. Akkor szaladt el, amikor jöttél, de nagy, nehéz nyavalyát hagyott bennem. Majd eljő Marica, megvágja a bodzafát, ágaiból tüzet rak, szenet vet a tiszta vizbe és kiűzi a nyavalyát.

Dandó babonás félelemmel nézett körül. Kezébe vette a pislogó gyertyát és magasra emelte, hogy min-

den zúgot bevilágitson. Azután ismét a helyére tette; majd a reszkető Ricát segitette az ágyhoz és gyöngéd gondoskodással takarta be egy kopott pokróccal. Eközben biztatta önmagát és vigasztalta Ricát:

— Ne félj! Itt vagyok én. Ahol én vagyok, azt a helyet az ördög is elkerüli, mert én az ördögtől sem félek. A tenyeremmel egy embert, az öklömmel egy lovat ütök le!

Rica sóhajtozott és hörgött, mint a nehéz beteg. A nagy cigány elhallgatott és aggodalmaskodva hajolt föléje. Néhány percig csend volt. Ezalatt Dandó azt gondolta, hogyha Rica elalszik, majd jobban lesz. Leült az ágy szélére és egyideig némán bámulta a gyertya lángját. Rica szavai megzavarhatták, mert mindig összerezzent, ha olykor a gyertya a mély csendben sercegve nagyot lobbant. Hiába volt erős, bátor és vakmerő, mert a babonás hit vele született és vele nevelkedett. Hitte. hogy a betegséget a gonosz szellemek viszik az emberbe és csak akkor távozik el a rossz nyavalya, ha a kuruzsló megfüstöli és ráolvas bizonyos varázsszavakat a betegre. Egyszer aztán úgy érezte, hogy nehéz a feje és nehezek a szempillái. A sok pálinka is zsibbasztólag hatott reá. Elővett valami viseltes daróc ruhadarabot, az ágy elé lökte és végigheveredett rajta. Néhány perc múlva zúgó horkolás jelezte, hogy a medve-király mély álomba merült.

Rica felemelte fejét és hallgatódzott. Hamar meggyőződött róla, hogy Dandó alszik. Nesztelenül leszállt az ágyról, magához vette a pokrócot és csendesen kiosont a viskóból.

Az ég tiszta volt. A hold és csillagsugarak világitották meg a nyári éjszakát. És a milliárd csillagsugár-

Erdélyi Magyar Könyvtár.

ból sok, sok apró fény sziporkázott a piciny harmatgömbökön, amelyek a buján tenyésző növényzet levelein reszkettek. Valahol vert a pitypalatty és a frissen kaszált széna illata megbalzsamozta a levegőt.

Rica megkönnyebbűlten lélegzett. Egy pillanatig megállt a viskó előtt és szétnézett. Nem messze egy kis domboldalon rekettye és mogyoró-bokrok sötétlettek. Rica egyenesen arra tartott. A pokrócot leteritette a puha, harmatos gyepre, reáfeküdt és egy gurulással maga köré csavarta. Nézte az ég csillagait és hallgatta a lomb suttogását. A sáskák, tücskök, éji bogarak távoli hangja csendes, ringató zümmögéssé folyt össze, de Ricát csak akkor nyomta el az álom, amikor a hajnal fényétől elhalványultak a csillagok... Mire gondolt? Miről álmodott?...

A nap már magasan járt, mikor Rica felébredett. Szemeit nem nyitotta fel, de érezte, hogy a Dandó izzó tekintete égeti az arcát. A medve-király mellette állva várta, hogy nyissa fel szemeit, de Rica nem nézett fel. Szemeit lehúnyva tartotta és keservesen nyögött. Dandó odahajolt és ébresztgette. A leány végre felemelte fejét, merően nézett a vaskos cigányra és sajátságos éneklő hangon beszélte el, hogy ő holdkóros. Éjszaka elindul és sohasem tudja, hol áll meg. Mindig akkor jő reá ez a betegség is, ha a rossz lélek hidegrázással veri meg.

Ekkor már úgy vacogtak a fogai, hogy Dandó szinte megrémült. Ölébe kapta Ricát és visszavitte a viskójába, ahol tovább nyöszörgött és siránkozott. Dandó pálinkával kinálta:

— Ez melegit. Meggyógyitja az embert.

Rica félretolta. Elforditotta a fejét és igy szólt:

— Utálom!

* * *

Két napig a cigányfaj ritka szimuláló képességével játszta a nehéz beteget. Ekkor érkezett Dandóhoz az állat-sereglet tulajdonosának a küldöttje, hogy a két eladott medve árát kifizesse. Dandó átvette a pénzt és embereivel útnak inditotta a medvéket. Csak a vad Kokótól nem vált meg. Mialatt Dandó a medvevásárt igazitotta, Rica félrevonúlt a viskótól távolabb eső árnyas vackorfa alá, ahol egészen gondolataiba merűlt. Nem vette észre, hogy Dandó bizonyos távolságból figyeli. Elfelejtette a betegségét és Maricára gondolt, akinek holnap meg kell érkeznie. Ez a gondolat egészen felviditotta. Önkéntelenül is néhány virágott tépett és a kezében tartotta. A karaván ra gondolt és mosolygott, — majd Pikkó jutott eszébe és könnyel teltek meg a szemei.

E pillanatban Dandó eléje toppant. Vastag ajkait széles mosolyra vonta és így szólt:

— Csakhogy jobban vagy!

Rica elsápadt, de csakhamar összeszedte magát és igyekezett nyugodtnak látszani. Dandó észrevette a könnyeit. Gyanusan nézett rá és nyersen kérdezte:

— Kit siratsz?

— A vajdát, — felelte Rica csendesen. — Rosszat álmodtam felőle.

— Nem igaz, — mondotta Dandó és gúnyosan kacagott.

— Igaz, — felelte Rica és sóhajtott.

— Miért bánkódol? Ki után bánkódol? Azt adok, ami kell, azt veszek, amit kivánsz. Nézd, mennyi pénz, milyen sok pénz. — Mutatta a medvéi árát.

Rica rá se nézett, ami ingerelte Dandót.

— Hát nem kell? Hát semmi sem kell? Én se kel-

lek? Beteg vagy és sírsz! Most már tudom, mi bánt, tudom, miért sírsz!

Rica hallgatott, mintha nem is neki beszélne. Dandót elöntötte a bosszuság és rekedt hangon kiáltotta:

— A szeretődet siratod!... Ugy-e a szeretődet?! Tudom, hogy Pikkót szeretted... Pikkót, a koldus cigányt, a rongyos cigányt, az élhetetlen cigányt. Hol van az most?! A medvék gyomrában, a varjak hasában. A csontjain a farkasok rágódnak. Ki tehet róla?... Senki! De ha őt szereted, menj és támaszd fel!

Rica szivét elszoritotta a fájdalom, de hirtelen úgy tett, mintha csak ingerelni akarta volna Dandót. Hozzásimult és mosolyogva mondá:

— Próbára akartalak tenni. Most már látom, hogy igazán szeretsz. De honnan tudod azt, hogy Pikkó meghalt?

Dandót a Rica mosolya és a kérdése egyaránt zavarba hozta. Elég ostoba volt ahhoz, hogy ne lásson a leány lelkébe. Egy pillanatig hallgatott, aztán így szólt:

— Tudom, úgy gondolom. De mindegy! Ha él, akkor is meghalt. Mert aki téged szeret, annak meg kell halnia. Azt én megölöm! Akinek én egyszer a fejére ütöttem, az nem állott a lábára többé!

— Feledjük el, — mondotta Rica és kedveskedve tette kezeit a Dandó vállára.

A mogorva cigány szerelme egyszerre fellobbant. Szendvedélyesen ölelte át Ricát és mohó vággyal csókolta.

— Ne bánts, — kiáltotta a leány. — Nem érzed, hogy a leheletem forró? nem látod, hogy az arcom fakó? — nem érzed, mennyire reszketek? Azt akarod, hogy ismét beteg legyek? Várj holnapig! Ha a nap el-

múlik és az éjszakát átalszom: meggyógyulok. Három nap és három éjjel van hatalma az ördögnek. Addig vétkezni nem szabad. Várj holnapig. Holnap a feleséged leszek!

Dandó egyik ámulatból a másikba esett s csaknem állandó zavarban volt. Józansága és ravaszsága babonás hitével is gyakran szembekerült, de a vak hit előtt minden okosság megszokott hátrálni. Néha egy pillanatig arra gondolt, hogy Rica nem őszinte és csak ürügyet keres, amivel kitérjen a szerelmes ostrom elől, de a leány olyan kinos és szenvedő arcot mutatott, ami kételkedését mindannyiszor megtörte. Némán, hosszasan elnézegette Ricát, amint az a viskó előtt guggolva, fejét a tenyerébe hajtotta, nehogy a Dandó tekintetével találkozzék. Rica mind jobban és jobban irtózott az otromba cigánytól. Kezein a vért látta és úgy érezte, hogy szemeiből a gonosztevő, a gyilkos durvaság néz reá.

Rövid idő mulva Dandó megszólalt:

— Enned kellene valamit! Legjobb a hús. Attól megjő az erőd!

— Mialatt ezt mondotta, a sánta törött szárnyu libát nézte, amelyik a viskó előtt tépegette a sovány gyepet s amelyet valahonnan lopott. Be sem várva a Rica feleletét, a liba mellé ugrott és felkapta a földről.

— Mit akarsz?! — kérdezte Rica száraz, szigoru hangon.

— Kicsavarom a nyakát! — felelte Dandó.

— Nem kell a rossz libád! Ereszd szabadon! Nincs annak húsa, — csak a csontja, a tolla, a bőre.

Dandó ledobta a libát és méltatlankodva fordult Rica felé:

— Hát nem eszel?

— De igen! Friss, meleg tejet szeretnék.

Dandó egy pillanatig gondolkozott:

— Jól van! Lesz az is!

Egyet fordult és berugta a viskó ajtaját, aztán belépett. Nemsokára egy cserép edénnyel és nagy darab máléval tért vissza. Aztán a medve-ólhoz ment, melynek ajtaja kivül toló zárral volt ellátva. Megfigyelte, rendben van-e az ajtó? Aztán a kis ablakszerü nyiláshoz lépett, amelyen át Kokó elé dobta a málét. Majd Ricához tért vissza és figyelmeztette, hogy a medve-ólhoz közel se járjon. Elhozza a friss tejet nemsokára. Egy óra járásnyira van oda és vissza a major, ahol estére juhokat, kecskéket és teheneket fejnek. Onnan hoz friss, meleg tejet, sajtot és kenyeret.

Mindezt sok kedveskedéssel beszélte el Dandó, mialatt szúró szemeit áthatóan szegezte Ricára, aki nem nézett rá, csak némán, egykedvüen bólintgatott. A nagy szál cigány hóna alá kapta a kopottas mázu edényt és sietve tűnt el a cserjésen keresztül.

Rica lopva kisérte tekintetével és mikor nem látta, akkor se mozdult percekig az ülőhelyéről. Végre felállott és megkönnyülve érezte magát. Mintha hideg lánc hullott volna le róla, amely zsibbadó testére fonódott. Mintha eloszlott volna a sötétség, amely lelkének érzelmeit nyűgözte le és mintha friss, üde levegő nyomult volna a fojtó párázat helyébe, amely a mellére nehezedett. Letekintett az út felé, ahonnan keskeny ösvény kanyargott a kunyhóig és a szive megdobbant, mikor eszébe jutott, hogy Marica majd a derengő hajnal fényénél ezen az ösvényen érkezik hozzájuk. A viskóban valami morzsát talált s azt a béna szárnyu libának szórta. Egy hirtelen támadt gondolattól üzve, a medve-

ólhoz surrant és betekintett a nyiláson. Szinte megdöbbent, amikor az ól homályából két tüzes szem villogott feléje. Borzadva húzódott vissza és az ajtó zárjára pillantott, hogy vajjon csakugyan jól zárta el Dandó a szörnyeteget.

A nap lehanyatlott és közeledett az idő, melyben Dandó minden percben visszatérhet. Rica ismét előbbi helyére ült és nagyon szomorú, szenvedő arcot öltött. Fejét a tenyerébe hajtotta, mintha szúnyókálna s úgy maradt mozdulatlanul akkor is, amikor hallotta Dandó lépteit, aki kenyérrel, sajttal és egy fazék tejjel Rica mellé ült a földre. A leány reszketni kezdett és így szólt:

— A gonosz lélek ismét rázza a csontjaimat!

— Igyál a tejből, — biztatta Dandó. — Azt mondják: a meleg tej gyógyit.

Rica elvette a fazekat. Jót ivott a tejből. Tört a kenyérből is, de csakhamar panaszkodni kezdett.

— Nem kell! Nem esik jól. De holnap enni fogok. Holnap megszabadulok a gonosz nyavalyától. De most... Huj be fázom!

A fogai vacogtak. Lassan felállt és a viskóba vánszorgott, ahol a rozoga szalma-ágyra feküdt. Tetőtől-talpig burkolódzott a pokrócba és meghagyta Dandónak, hogy ne beszéljen hozzá reggelig, ha azt akarja, hogy a betegségétől megszabaduljon.

— Jól van, — mondotta Dandó. — De ki ne mozdulj onnan! A cserjésben nem jó aludni. Ott jár a kurta-kigyó. Akit az megmar, annak vége van.

Rica nem válaszolt. Dandó közelebb lépett hozzá.

— A kurta-kigyó néha arra az ösvényre fekszik, amelyik levezet az útra. Aki elindul azon, a kigyóra lép

és annak is vége van.

Rica olyan mélyen hallgatott, mint aki alszik. Dandó magas alakja sötéten, fenyegetően állott Rica ágya mellett még egy ideig, azután kilépett a viskóból magával hozva egy hosszúnyelü baltát, melyet az ajtó előtt a földre fektetett. Később ő maga is baltája mellé heveredett és a könyökére támaszkodva belenézett a sötétlő táj panorámájába, ahol a tárgyak úgy tűntek fel neki, mintha nagy, lomha, mozgó szörnyek volnának. A denevérek cincogva röpködtek és le-lecsaptak a földig az éjjeli bogarak után; de Dandónak mindez úgy rémlett, mintha Rica gonosz szellemének hirnökei csapkodnának a levegőben. Megszoritotta a baltája nyelét, csendesen hanyatt fordult és amikor meglepte az álom, tátva maradt szájából kilátszott két hosszú, erős szemfoga, mintha a pokol kapuját őrző Cerberus agyarai fehérlenének a sötétben.

* * *

Rica egész éjen át nyugtalan volt. Hallotta a Dandó mély, hörgő lélekzetvételét az ajtó előtt s elfogta az undor és félelem. Lehunyta szemeit, — ha kerülte is az álom, — hogy annál könnyebben virrassza át a kínos éjszakát. Alig tudta örömkiáltását visszafojtani, mikor a hajnal szürke fényétől megvilágosodott a viskó kicsiny és piszkos ablaka. Fekvőhelyéből meg se moccant, de annál feszültebben figyelt minden neszre. Egyszerre a Dandó hangját hallotta, amint az halkan beszélt valakivel.

— Rossz hirt hoztál, de innen se vihetsz jobbat, — mondotta Dandó.

— Megálmodtam, tisztán megálmodtam! Azért is siettem hozzátok.

Rica megismerte a Marica hangját. Gyorsan talpra ugrott, kinyitotta a viskó ajtaját s a még mindig ott heverő Dandón keresztűl nézett Maricára, aki a leány láttára összecsapta a kezeit és keserves hangon nagy jajveszékelésben tört ki:

— Jaj, szépséges virágszál; jaj hollóhajú, varjúbőrű, vadgalamb szinű szépségem! Olyan lettél, mint a lekaszált szegfű, olyan lettél, mint akit a föld alá visznek, mint akibe a gonosz lélek jár. Jaj neked is, de jaj a vajdának is, aki halálnak halálán van.

— Hát aztán?! Miért bömbölsz azért?! — szólt Dandó foghegyről.

— Hát aztán a sok aranypénz, a sok ezüstpénz, a sok gyűrű, a sok aranylánc, mind tiétek, ha ott vagytok, mind a másé, ha ott nem lesztek! Ha meghal, ellopják. Ti maradtok a füttyel s a bottal!

Dandó egy pillanat alatt talpon volt:

— Mit beszélsz? A vajda beteg?... halálos beteg? Ellopják a pénzét... A mi pénzünket, a mi aranyunkat, a mi ezüstünket?!

— Hamar, induljatok, — sürgette Marica. Most, most, amig nem késő.

A gazdag cigány hirében álló vajda kincse a pénzsóvár Dandót rendkivül ingerelte:

— Mit, hogy ellopják! Azt mondod, hogy ellopják. Minden cigánynak széthasitom a fejét! — kiáltott fel Dandó és a baltáját villogtatta.

— Menj hát és vedd magadhoz a vajda drágaságait, — biztatta Marica. — Mindenét Ricának hagyta, de ha addig meghal, amig odaértek: lába lesz a pénznek.

Dandó Rica felé fordult, hogy a tanácsát kérje, de a leány ugyanekkor reszketve támolygott az ágyhoz. Intett Dandónak, hogy lépjen közelebb és lassan, mintha Marica előtt is titkolódznék, fülébe súgta a kapzsi cigánynak, hogy a vajdának sok, töméntelen sok kincse van, amit senki sem tud, csak ő. Siessen egyedül a karavánhoz, mert ő beteg és nem képes a hosszú útra. De már érzi, hogy jobban lesz nemsokára. Marica ráolvas, amitől meggyógyul.

Dandó kevés ideig gondolkozott. Még jobb így. Hadd maradjon itthon Rica. Legalább Kokót sem kell elvinniök. Van málé és az ablaknyiláson át bedobhat Rica is naponta néhány darabot. Ha jobban lesz a vajda: örömöt hoz Ricának, — ha meghal: kincset hoz mindkettőjüknek. Végre Maricához fordulva így szólt:

— Hol van a karaván?!

— Messze, messzebb két napi járóföldnél.

— Merre kell indulni?

— Napnyugatra!

— Miről ismerem meg az utat?

— Gyalogútnál három fácska. Szekérútnál vadrózsafán, vadalmafán, bogáncskórón piros posztó. Keresztuton hét kavicsnál térj balra, — tiz kavicsnál térj jobbra!*

— Jól van — mondotta Dandó s néhány percre visszavonult a viskójába, ahol hamar elkészült az útra. Ezután dús ajéndékot helyezett kilátásba Maricának, ha sikeresen meggyógyitja Ricát, akinek most már még több oka volt arra, hogy keservesen nyögjön . . .

Dandó nagy gyorsassággal útra kelt.

---

* Vándor jelek a kóbor cigányoknál.

Marica a viskó falához lapulva kémlelte Dandót. Rica pedig hallgatott. Egy szót sem szóltak addig, amíg a medve-király alakja el nem tűnt a messzeségben. Mikor aztán csak ketten maradtak, Rica gyermekes örömmel csókolta meg a vén Marica ráncos és ravasz képét és azt kérdezte:

— Mikor ér oda?

— Soha napján! — felelte Marica.

— Mikor tér vissza?

— Holnapután! De akkor, Rica, akkor félek, hogy agyonver.

— Nem ver agyon, Marica. Egy újjal se bánt. Jókedvü lesz, madarat fogathatsz vele!

— Miből tudod, Rica?

— Nézz a szemembe... Amióta elhagytalak titeket, még soha sem nevettem. A karjaimmal senkit sem öleltem, az ajkaimmal senkit sem csókoltam. Az anyám lelkére esküszöm, Marica, — ebben van az erőm. Ha akarom, erősebb vagyok Dandónál. Ha azt mondom, hogy ne félj, akkor is félsz-e, Marica?

A vén cigányasszony megölelte kedvencét. Bánta is már Dandót, csakhogy mellette lehessen. Kevés ideig hallgattak és ekkor ismét Rica szólalt meg:

— Vedd elő a varázsitalt.

Marica a kosara fenekéről kikereste az üveget.

— Ez a! Aki ebből iszik, annak édes, hosszu boldog álma lesz. Ébren van és mégis alszik. Elzsibbad a karja, a lába, a feje, de azért ébren van. Hét óráig főzik hét óráig hűtik, hét óráig élesztik. Ez a mákital. Tölts a pálinkába ebből s aki megissza, elfogy az ereje, de annál több lesz a szerelme...

— Jól van, Marica. Most pihenj. Aztán menj a

faluba és vásárolj friss húst, jó pálinkát. Dandó már holnap estére visszatérhet. Vacsorával kell várnunk!

— Visszatérhet! Tudom! Holnap nem talál fácskát, nem talál kavicsot, nem talál piros posztót. Minden jel hamis. Én csináltam, de te tudod, hogy miért csináltam.

— Tedd, amit mondok Marica és ne gondolj másra!

A vén cigányasszony elhallgatott. Végigheveredett a gyepen és úgy pihent. Rica egy darab málét vett a kezébe és a medve-ólhoz ment. Előbb betekintett a nyiláson, — aztán be akarta dobni a málét, de mintha mást gondolt volna, hirtelen visszatért és a medvének szánt eledelt a kunyhóba vitte.

— Miért nem adsz enni?! — kérdezte Marica.

— Majd ha éhes lesz, — felelte Rica kurtán.

Azután Marica mellé telepedett és halkan beszéltek.

Később a vén cigányasszony lement a faluba és megvásárolta mindazt, amivel Rica megbizta. Mikor visszatért, elővették azt a kis faládát, amelyet Rica a karaván tól hozott magával. Ruhát, ékszert és különböző cicomát szedtek ki belőle. A leány néhány amulettet, amit a cigányok mint babonás jelvényt rendkivül kedvelnek, a keblébe rejtett.

A láda fenekén, rongyokba göngyölve egy finom, éles pengéjü kés feküdt, amelynek a nyelére különös amulettek voltak rajzolva. Rica megcsókolta a kés nyelét és halkan súgta Maricának:

— Az anyám keze és a Pikkó arca.

Különböző foglalatoskodással telt el a nap. Estére durva pokrócokat és szalmapárnát hoztak ki a viskóból

és az enyhe nyári éjet a csillagos ég alatt virrasztották vagy aludták keresztül. Másnap ismét nyugtalanság fogta el Maricát. Gyakran tekintgetett le az útra: vajjon nem érkezik-e Dandó. Rica jókedvü volt. Szilaj, vad tűz lobogott a szemeiben. A ládát, — melyből cók-mókját kiszedte és egy csomagba kötötte, — helyére tette a viskóban. A csomagot elvitték a cserjésbe.

— Rejtsd el itt, Marica! De vigyázz! Itt jár a kurta kigyó és akit megharap, annak vége van.

Marica komolyan nézett Ricára:

— Ismerem a kigyót, Rica. Légy óvatos, mert az életünkkel játszol.

E pillanatban Kokó elbődült. Marica sápadtan, remegve hallgatózott.

— Semmi, semmi, — mondotta Rica. Lám, már éhes. Most adjunk enni!

Visszatértek a viskóhoz. Rica elővette a hosszu kampós botot, a medve óljához sietett, bedugta a nyiláson a botot s a vaskampóval kiakasztotta a lánc végét, amely egy földbe vert cövekhez volt csavarva. Most már a medve szabadon mozoghatott az ólban. Ezután megragadta a sánta libát s egy pillanat alatt belökte a kis nyiláson. A fenevad előbb szinte zavartan nézett a szokatlan eledelre, de aztán egyszerre rálépett s pár perc alatt izekre tépte. Nagyokat fújt és félelmesen villogtak a szemei, amikor véres száját nyalogatva új prédára várt.

Rica nyugodtan visszatért Maricához és igy szólt:

— Nemsokára este lesz. Készitsd el a vacsorát. Éhes és szomjas lesz Dandó, ha megérkezik!

Marica tüzet rakott. Előszedte az ételt és az italt. Rica a viskó eleibe űlt és nézte a pirosan lehunyó na-

pot, melynek végső sugarait egy óriási, sötét viharfelhő nyelte el. Olykor a felhőszörnyeteg uszályát cikázó villám hasitotta szét s a távoli mennydörgés moraja megrázta a levegőt. És ugyanakkor a viskó felé kanyargó ösvényen egyszerre feltünt a Dandó sötét alakja. Magasra emelte a botját, káromkodott és rekedtes hangon orditotta:

— Ördögök anyja, vén boszorkány! Hazudtál, megcsaltál!

Marica a lármázó cigány hangjára figyelve, szótlanúl nézett a mosolygó Ricára, aki szemeivel bátoritotta a megrettent cigányasszonyt s azután gyorsan Dandó eleibe sietett. A medve-király dühösen káromkodva közeledett a viskóhoz. Arra gondolt, hogy Marica és Rica cselt szőttek ellene s mialatt ő a karavánt kereste, azalatt a vén cigánynő elszöktette a feleségét. De a bámulat és a meglepetés egyszerre elnémitotta, amikor a jókedvü és vidáman nevető Rica eleibe toppant. Dandó éppen újabb káromkodásra nyitotta a száját, de a szó torkán akadt és abban a helyben állva, tágra nyilt szemekkel meredt Ricára, aki egészen közel lépett hozzá, hizelgő kedveskedéssel ölelte át és cirogatta lompos, csapzott haját:

— Ölelj meg. Dandó! Ölelj meg szaporán! Most ide nézz, ide a szemembe! Látod-e a jó kedvemet? Érzed-e a szeretetemet? Kacagok, énekelek, táncolok! Semmi bajom már, Dandó, semmi bajom. Marica meggyógyitott, — kiűzte belőlem a gonosz nyavalyát! Örvendj velem és feledd el a haragodat!

A medve-királyt egészen megbűvölték Rica szavai. Ismét látta a mosolygását, hallotta a kacagását, érezte az ölelését. Szikrázó, meleg fény omlott reá, amitől

puha, olvadékony lett. Darabos arcán elsimultak a sötét redők; szúrós, vad szemeiből egyszerre szerelmes láng csapott ki. Megszoritotta a Rica derekát s szinte reszketett a hangja, amikor mondotta:

— De Marica megcsalt, hazudott. Nem találtam meg a vándorjeleket .

— Rossz helyen kerested!

— Minden utat bejártam!

— Elfújta a szél, elmosta az eső!

Dandó a fejét rázta, de már szeliden, mosolyogva nézett Ricára, aki hizelkedve cirogatta és gyöngéd kényeztető szavakkal hivta a vacsorához:

— Vártalak, Dandó! Ma van a lakzi! Ma tartjuk a lakodalmat. Ma ne gondolj semmivel, csak a feleségedre legyen gondod. Holnap majd együtt megyünk a vajdához!

Kézenfogva vezette a viskóhoz, ahol Marica már egy rozoga asztalkára rakta a vacsorát.

Dandó, amint megpillantotta Maricát, ismét összeráncolta a bozontos szemöldökét, de ezt a redőt is elsimitotta Rica egyetlen mosolya...

A közelgő nagy vihar-felhő gyorsan elnyelte az esti szürkületet. Marica meggyújtotta a pislogó faggyúgyertyát, mire Rica gyöngéden vonta Dandót maga mellé az asztalhoz, melyen egy jókora üvegben a mézespálinka piros szine ingerelte a fáradt és szomjas Dandó torkát. Rica felkapta az üveget és feléje nyújtotta:

— Igyál! Jó kedved lesz tőle!

A medve-király széles mosolyra vonta a száját. Lapos ábrázatán a jókedv derüje csillogott.

— Köszöntsd rám!

— Legyen jó egészséged, sok szerencséd és hosszú

életed, — mondotta Rica és ajkaival érintette a tele üveget, aztán Dandónak nyújtotta.

A medve-király elvette az italt, Ricára köszöntötte és nagy, mohó kortyokban nyelte, mígnem kicsurrant a szája végén.

— Áh, — végezte hosszúra nyújtott torokhangján, — ez már jó! — És hogy bebizonyítsa, másodszor is jót húzott az üvegből.

— Igyál te is, — biztatta Ricát.

— Mondtam, hogy nem szeretem!

— Akkor egyél, — szólt Dandó és két darabot letört a kenyérből, aztán Marica felé lökte a többit:

— Te is egyél, ha éhes vagy!

Kivülről kövér esőcseppek koppantak a viskó ablakához, amint a süvöltő szél odavagdosta. A villám belehasitott a sötétségbe és a csattanó mennydörgéstől megrezzentek a piszkos ablakszemek.

— A sátán, — súgta Marica és kebléből zsinórra fűzött amulettet vont elő, mellyel háromszor érintette a földet. Oda most már kisértet be nem léphet.

Dandó szinte hálásan pillantott a sátánűző banyára. Rica, aki kevésbé volt babonás, nem sokat törődött a sátánnal, inkább Dandót biztatta:

— Nehéz idő, de nemsokára elmúlik. Egyél, igyál! Látom, éhes vagy és szomjas.

— Igazad van, — mondotta Dandó, aki mindent feledni tudott, amikor a Rica szemeibe nézett.

Alig nyelt le néhány falatot, ismét az üveg után nyúlt:

— Jó ital! Megjő a kedvem. Úgy érzem, Rica, hogy már itt is van!

— Szeretem a jókedvedet, Dandó!

— Én pedig tégedet, Rica. A szemedet, az arcodat, a nézésedet, a kacagásodat. Most szebb vagy, mint voltál, most édesebb vagy a méznél és jobb vagy a kenyérnél. Most a karjaimba szoritlak és el nem bocsátalak többé soha...

E pillanatban a medve orditása harsant keresztül a a vihar zúgásán.

Dandó hirtelen elereszette Ricát és az asztalra csapott:

— Mi az?! Éhes az a dög?! Nem adtatok enni?!

— Az idő bántja, a csunya idő, a nehéz idő! — mondotta Rica.

Dandó Ricára pillantott, azután Maricát nézte. Kezével csendet intett és hallgatódzott. Odakünn még zúgott a szél és esett az eső, de a dörgés már távolabbról morajlott vissza. A rövid ideig tartó csendet Rica szakitotta félbe:

— Semmi! Talán nem is a medve volt! Úgy megijesztettél!

Most már a Dandó ölébe ült. Egyik kezével átölelte a nagy cigány izmos nyakát, a másik kezével az üveget kinálta:

— A szerelmemért, Dandó!

A medve-király agyát nehéz mámor szállta meg, de a szive csordultig volt vággyal és szerelemmel. Elvette az üveget és rázta az italt:

— Tűz van ebben, Rica, forró, égető tűz. Meggyúlt tőle a vérem. Úgy érzem, hogy égek, lángolok! Ha el nem oltod, mind a ketten elpusztulunk!

— Eloltom az ölelésemmel, a csókommal, a szerelmemmel!

— Úgy, úgy! — kiáltotta Dandó. — Iszom hát

Erdélyi Magyar Könyvtár.

Rica, hogy annál hosszabb legyen az ölelésed, annál forróbb a csókod és annál édesebb a szerelmed!

Fenékig üritette az üveget és a viskó falához sújtotta; aztán vad szenvedéllyel ölelte át a leányt s elrekedt a hangja az izgalomtól, amint kiáltotta:

— Az ajkadat keresem, a csókodat akarom!

Rica szinte megrettent a részeg cigány szenvedélyes háborgásától, de ebben a percben ismét a medve rémitő bőgése hangzott fel. Dandó egyszerre eleresztette a leányt, talpra akart ugrani, de a lábai nem birták és a falnak tántorodott, bamba arca eltorzúlt, amikor egyik kezével támaszkodva és a másikkal hadonázva kiáltotta:

— Vért ivott, húst evett! Megrontottátok... Adjátok ide a botomat, a szeges botomat!

Rica melléje lépett és átölelte a derekát:

— Ne háborogj, Dandó! Nincs baja annak. Menjünk és nézzük meg. Marica menj előre és világits!

A vén cigány-asszony vette a gyertyát és kilépett a viskóból. Az elvonúlt vihar után a levegő friss volt és balzsamos. Dandó Ricába kapaszkodva követte a gyertya fényét. A lábai egyre roskadoztak.

— Ejnye — dörmögött akadozva — hát nem birtok?! Ezt a kérdést a medve-király a részeg ember bamba kedélyeskedésével a lábaihoz intézte. Rica szótlanúl vezette az ól felé. Mikor odaérkeztek, Dandó az ól ajtajának dőlt és a kezeivel tapogatta, hogy előre van-e tolva a zár.

Ebben a pillanatban a gyertya elaludt, Rica pedig gyorsan megkapta a toló-zárt, egyetlen rántással hátra vágta, mire az ajtó benyilt és ugyanakkor teljes erejével lökött egyet a részeg cigányon, úgy, hogy az egész hosszában végig terűlt a bömbölő fenevad előtt. A másik

pillanatban ismét visszakapta az ajtót és előre tolta a zárt. Most az övébe rejtett kése után nyúlt és a villogó, éles, hegyes acélt markába szoritva, halálos gyűlölettől és bosszúérzettől eltelve, várta, hogy mi történik.

Egy pillanatig csend volt, de a következő percben a medve dörmögését Dandó vad, rémes káromkodása kiáltotta túl. A részeg cigány az ajtóhoz vergődött valahogy és próbálta felszakitani, de ugyanekkor a medve rávetette magát. Dandó szembefordúlt a bestiával s a veszély által fokozott erővel kelt vele birokra. A medvét a pálinka gőze csak jobban ingerelte és bömbölve harapott a cigány mellébe, aki most puszta kézzel ragadta torkon a bestiát. Többé nem hallatszott már emberi hang. A medve rémes orditása és a haláltusát vivó ember ártikulálatlan üvöltése zúgott bele a sötét, néma éjszakába.

Rica mind az ajtónál állott. Ha sikerül Dandónak kilépnie a rémes kelepcéből, kivül is a halál fogadta volna. Marica az ól falához lapúlva, hallgatta a tompa dobbanásokat és nemsokára hallotta a mély, szaggatott hörgést, amely jelezte, hogy az erősebb győzött.

Rica olyan volt e pillanatban, mint akinek hosszasan visszafojtott, nyomasztó, kinos érzelmei vad viharzásban törnek ki. Fogait összeszoritotta, orrcimpái kitágultak és haragos szemei szinte villogtak a sötétben. Érezte, hogy keserve, haragja, bosszuérzete izzóan, lángolva omlik a lelkéből. És amikor hallgatta a kétségbeesett küzdelmet a rémület üvöltését és a halálra sebzett ember tompa hörgését: szinte ujjongani szeretett volna vad, kegyetlen mámorában. Hanem azért hallgatva állott az ajtóhoz lapulva és helyet adott a nagy, nehéz,

hangtalan vádnak és átoknak, ami némán szakadt fel a lelkéből:

„A vadakkal tépetted őt, — a vadállat tépjen, szaggasson téged is. Úgy halj meg, amiként meghalt ő, — úgy pusztitlak el, amiként elpusztitottad őt! Szakadj darabokra, ömöljön a véred és marcangolja húsodat a bestia, — ocsmány, — gaz, véreskezü gyilkos! Boldogságom útjába álltál! Elraboltál engem is, amint elraboltad mindazt, amihez elért a kezed! Most már véged van! Itt a halálod, a pusztulásod! Tőrbe estél, rabló! Vergődj, sziszegj és dögölj meg . . . !"

Odabent megszűnt a küzdelem zaja, csak Kokó morgott még . . .

Rica csendesen hátratolta a reteszt és intett Maricának s a következő percben nesztelenül surrantak a rekettyés felé.

Marica magához vette az elrejtett csomagot és gyorsan siettek a mező irányába. Csillagsugár világitotta a keskeny, kanyargó mesgyét, amely az országút felé vezette őket. A mezőn a nyári éj felséges nyugalma feküdt. Csak a misztikus zúgás távoli nesze borult le álmosan a vidékre s a kotló pacsirta pittyenése hallatszott, amikor lábaik alatt megcsosszant a föld és megrezzent a fűszál.

Mikor az országutra értek, Marica szótlanul érintette a Rica vállát s egyetlen fejmozdulattal intett abba az irányba, amerre térniök kell. Alakjuk még csak egyideig látszott a kanyargó úton és aztán nemsokára elnyelte a sötétség. . .

* * *

Urszu és társa visszatérőben voltak másnap, de

már az egyik faluban értesültek arról, hogy a medvetáncoltató cigánynak szomorú vége lett.

A nép fantáziája kiszélesitette a véres történetet. Azt beszélték, hogy most már a többi cigány is bajba kerül, mert Dandó és társainak sok van a rováson. A megrongálódott lelkiismeretü cigánynak nyugtalanitó sejtelmei támadtak. Nyomban szándékot és útirányt változtatott. Nem tért vissza többé Dandó kunyhójához, hanem tovább vándorolt új karavánt keresni. Ment arra, amerre ösztöne vezette.

Pedig a hivatalos vizsgálat nem gondolt arra, hogy Dandó gonosz kezek áldozata volna. Ezt abból sejtjük, hogy a szolgabiró úr is mást állapitott meg. A hivatalos komisszió nagy csendőrfedezettel szállt ki a helyszinére, ahol legelőször is a csatangoló Kokót egy jól irányzott golyó a gazdája után segitette. Mikor pedig a hivatalos jegyzőkönyvet felvették az esetről, a szolgabiró igy szólt az elöljárósághoz:

— Látják kentek? Csak igaz az, hogy minden állatszeliditőt előbb-utóbb a saját vadjai tépnek szét.

— Ögye meg a fene a cigányát! Nagy tolvaj volt — jegyezte meg a falu bölcs birája.

Az elöljáróság nagyokat szitt a pipából, sercentett és mély meggyőződéssel bólintott...

* * *

Rica és Marica egyelőre nem siettek a karaván után. Ágyat vetett a virágos mező és szállást adott minden bokor. Pihenés közben arról beszéltek, hogy miként adják elő a vajdának a nagy szerencsétlenséget.

Egy szép nyári hajnalon, amikor az éj barnaságát

már kezdi átszőni a szürke derengés, éppen egy kis falu felett ültek a hegyen.

A szük völgyben elterülő falu felett vékony füstfelhő imbolygott és a hajnalhasadásba belecsippentettek a korán kelő fecskék. A pásztor már talpon volt, mert az alvégből hallatszott az elnyújtott, recsegő kürthang.

Rica lenézett az úton, amely a falu közé vezetett és észrevette, hogy azon egy ember alakja mozog. Figyelmeztette Maricát:

— Nézd, egy ember jő felénk!

— Valami koldus, — mondotta Marica.

Aztán mindketten mély hallgatásba merülve néztek az egyre közeledő alakra. Az ember lassan cammogott felfelé a meredek úton. Kezében bot volt, a hátán koldustarisznya és valami rongyos szalmakalap libegett a fején. Rica hirtelen Maricára tekintett, mintha mondani akarna valamit, de nem szólt semmit, csak még merőbben szegezte tekintetét a közeledő emberre. Marica észrevette a leány nyugtalanságát, fürkészőleg nézett arcába, mely sápadtnak látszott és remegett az izgalomtól.

— Bajod van? — kérdezte Marica.

— Nincs semmi... — mondotta Rica halkan és anélkül, hogy a közeledő emberről levenné tekintetét, megszoritotta a Marica kezét és suttogó hangon szólott:

— Nézd, Marica! Nézd a lépését... látod-e? Olyan mintha...

Most már Marica is jobban szemügyre vette az embert. Ismét hallgattak néhány percig.

Ezalatt az ember közelebb jött, levette a kalapját, megállt és nagyot fújt a fáradtság miatt. Ebben a pillanatban Marica és Rica egyszerre kiáltottak fel:

— Béka!

A nem várt meglepetés mindenikre különös hatást gyakorolt. Rica és Marica ülő helyzetükből félig felemelkedve, az öröm és rémület tekintetével néztek Békára, akit elveszettnek vagy halottnak képzeltek.

Béka pedig mikor megpillantotta őket, csaknem hanyattvágódott a viszontlátás hirtelen reászakadt gyönyörüségétől.

Egy pillanatig egyik sem tudott szólni.

Mégis Béka tért magához hamarább és valami különös ösztön azt sejttette vele, hogy azok kisértetnek nézik. Béka most már el akart oszlatni minden kételyt. Elővette régi, tréfás kedvét, leakasztotta válláról a koldustarisznyát, az útszélre kuporodott, majd komikus békaugrások közben elkezdett kuruttyolni.

Rica egy szempillantás alatt hozzája rohant, megállott mellette és hangosan nevetett. Ez volt hosszú hónapok óta az igazi, a lelkéből jött nevetés. Béka pedig csókolta a ruháját, a durva vászoninget a karján, majd az öreg Maricát ölelgette össze-vissza. Addig beszéltek, nevetgéltek, ölelgetőztek, mig csaknem belefáradtak a találkozás örömébe. Aztán hárman telepedtek az útszélre. Béka elővette az öblös átalvetőt, amelyet telekoldult és kinálgatta őket. Rica csak nehányat falt és minduntalan úgy nézett Békára, mintha kérdezni akarna valamit, de nem mert szólni. Pikkóról szeretett volna hallani, de előre félt a szomorú, a lesujtó hirtől. Béka azonban kéretlen is hamar rátért a dologra. Elbeszélte hogyan vezette Urszu Pikkót a medvéhez, hogy leselkedett ott rája Dandó. Miként lökték a medve torkába és milyen rettenetes harcot vívott Pikkó az anyamedvével...

Rica lélegzetét elfojtva hallgatta, de mikor Béka idáig ért elbeszélésében, hirtelen könny szökött a szemébe és elfedte arcát a kezeivel, aztán gyorsan, sürgetve kérdezte:

— Megölte a vadállat, ugy-e!?

— Nem, — felelte Béka serényen, — elugattam!

Rica nem tudta, mire vélje ezt a feleletet, de Béka elmagyarázta ezt is és hogy eloszlassa a leány bánatát, mindjárt be is mutatta kutya-nyelvü tudományát.

Rica könnyein keresztül mosolygott, majd azt kérdezte:

— Miért nem tértetek vissza?!

— Akkor Dandó őlte volna meg Pikkót. Én pedig Dandót nem riaszthattam volna el.

Rica felkapta tenyerébe hajtott fejét. Arca kipirult, szemei lángoltak és hangja még e pillanatban is a gyülölettől reszketett, amikor mondotta:

— Nem bánt az már Béka, senkit.

— Megölted?!

Rica merően nézett maga elé és inkább magának mondogatta:

— Nem én; — az anyám lelke... A Pikkó vére...! — Aztán mintha az emlékek borzalmas súlyától akarna szabadulni, gyorsan mondotta:

— Menjünk, hamar menjünk!

Béka és Marica összeszedték magukat s a következő pillanatban már elindultak azon az úton, amely Váralja felé vezetett. Rica most már annyira sietett, hogy Béka és Marica alig birták követni. Néha visszaszólt:

— Messze van-e?!

— Túl a hegyen! — felelte Béka és tovább mentek.

Amint közelebb jutottak Pikkó tartózkodási helyéhez. Ricán mind nagyobb izgalom vett erőt. Hol előre sietett, hol visszatért és ilyenkor Békától tudakozódott:

— Jobban van már?!

— Úgy, ahogy lehet, — felelte Béka.

* * *

A váraljai sánta kovács a falu végén lakott, úgy, hogy mikor a falut környező hegyről lefelé ereszkedtek, mindjárt szemébe tűnt Ricának a rozoga házacska, udvarán a kovácsműhellyel.

— Én megyek előre! — kiáltotta Béka, amikor látta, hogy a gyorsan haladó Ricától messze maradtak.

Csakhogy Rica most már nem hallgatott senkire. Néhány perc alatt ott termett Pikkó mellett, aki midőn Ricát megpillantotta, azt hitte, hogy álmodik.

Gyakran látta álmában Ricát s ismét csak az álomra gondolt. Nézte a leányt, aztán körülnézett, majd a bekötözött béna kezére tekintett, de mosolya, zavara, kételkedő arca mind azt mutatta, mintha tiszta öntudata elhomályosult volna.

Rica gyöngéden átölelte:

— Én vagyok Pikkó. Engem látsz! Nem álmodol. A homlokod forró, az arcod sápadt, a kezed béna, de azért te az én szép Pikkóm vagy. Az én elveszitett és ismét feltalált rigó-madaram. Emlékszel-e, Pikkó, mikor virágot szedtem és reád hintettem és mikor a csókomat kérted. Most elhoztam! Nem adtam másnak.

— Neked tartottam és neked hoztam.

Reáborúlt a remegő legényre és forrón, hosszasan,

szenvedélyesen csókolta meg. Pikkó, aki ezalatt lehúnyva tartotta szemeit, felnézett s halvány, sápadt arca kicsattant, amikor lassú hangon megszólalt:

— Nem álmodom, Rica. A szemed sugara reám ragyog és felébredek; az ölelésed forróbb és puhább, a csókod édesebb, mint az, amit álmomban láttam valaha...

Mikor Marica és Béka megérkeztek, Rica egy kis alacsony falócán ült, Pikkó pedig a leány lábai előtt hevert és fejét az ölébe hajtotta...

* * *

Váralján évek mulva a sánta kovácstól egy kacskezü kovács vette át a műhelyt.

Minden útas szivesen pihen meg ott, amig megszoritják a kerekén a vaspántot, vagy újra vasalják a lovát, mert a kacskezü kovácsnénak szépsége messze földön hires. Azt beszélik, hogy az első urát, aki erős, hatalmas termetű medve-táncoltató volt, elpusztitotta, a másikat pedig, aki csak egy nyomorékkezű kovács, kutyahűséggel szereti.

TARTALOM

Lap

Sebesi Samu 7

RICA:

I. A karaván 19

II. Rica és Pikko 26

III. A medve-király 30

IV. Béka 40

V. A medve 46

VI. A lakodalom 67

VII. A szabadulás 79

AZ
ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR

A MAGYAR ÍRÓK, KÖLTŐK, TUDÓSOK ÉS MŰVÉSZEK MUNKÁINAK SOROZATOS MEGISMERTETÉSÉT ADJA.

AZ
ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVTÁR

MINDEN KÖTETE ÖNÁLLÓ EGÉSZ.

ÁRA: 60 LEI

LAPKIADÓ RT.
CLUJ.